

Ceza Mahkemesinde Verilen Kararın Hukuk Mahkemesine Etkisi ve Konunun 7499 Sayılı Kanun Değişikliği Sonrası Yeniden İncelenmesi^(*)

The Effect of a Decision Rendered by a Criminal Court on a Civil Court and a Re-Examination of the Issue Following the Amendment Introduced by Law No. 7499

Cüneyt Arif YILMAZ^(**)

Öz:

Türk Borçlar Kanunu madde 74 hükmüne göre hukuk hakiminin ayırt etme gücünün varlığı ya da yokluğu ile zarar verenin kusurlu olup olmadığı hususunda karar verirken ceza hukukunun sorumluluk kuralları ile bağlı olmadığı, ayrıca ceza hakimi tarafından verilen beraat kararı ile zararın belirlenmesi ve kusurun değerlendirilmesi yönündeki kararların da hukuk hakimi açısından bağlayıcı nitelikte olmadığı ifade edilmiştir. Bu husus doktrinde bağımsızlık prensibi olarak açıklanmış ancak bu serbestiyetin sınırsız olmadığına değinilerek ceza hakimi tarafından verilen beraat veya mahkumiyet gibi kararların bazı yönleri itibariyle hukuk hakimi açısından bağlayıcı mahiyette olduğu vurgulanmıştır. Çalışmamızda da mahkumiyet ve beraat kararlarının hangi yönleri itibariyle hukuk hakimi açısından bağlayıcı olduğuna dair karar türleri tasnif edilmek suretiyle açıklamalara yer verilmiştir. Ayrıca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının değişiklik öncesi itiraz yasa yoluna tabi olması sebebiyle hukuk hakimi açısından bağlayıcı mahiyette olmadığına ilişkin Yargıtay kararları doğrultusunda, 7499 sayılı kanun ile değişiklik sonrası Ceza Muhakemesi Kanunu madde 231/f. XII hükmü nazara alınarak bu kararlar açısından durum yeniden ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Ceza Mahkemesi, Hukuk Mahkemesi, Bağımsızlık Prensibi, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı, Mahkumiyet.

^(*) Makale Hakem denetiminden geçmiştir.
Makalenin Editörlüğe Gönderildiği Tarih: 03.04.2025, Makalenin Kabul Tarihi: 31.07.2025.

^(**) Asliye Hukuk Hakimi;
Selçuk Üniversitesi, Özel Hukuk, Doktora Öğrencisi, Konya - Türkiye,
E-posta: cuneytarifyilmaz@gmail.com,
Orcid: 0000-0001-9718-7868.

Abstract:

Pursuant to Article 74 of the Turkish Code of Obligations, when deciding on whether a person has the capacity of discernment and whether the tortfeasor is at fault, a civil court judge is not bound by the rules of criminal liability under criminal law. Moreover, neither the acquittal pronounced by a criminal court nor the decisions regarding the determination of damages and the assessment of fault are binding on the civil court judge. In the doctrine, this is referred to as the principle of independence; however, it is also emphasized that this freedom is not without limits, and that certain aspects of acquittal or conviction decisions rendered by criminal courts are indeed binding on the civil court judge. In this study, various types of decisions are categorized to explain which aspects of acquittal and conviction decisions are binding on the civil court judge. Additionally, in line with the Supreme Court decisions indicating that (prior to the amendment) deferment of the announcement of the verdict-being subject to the appellate remedy of objection-was not binding on the civil court judge, the status of such decisions has been re-examined. This re-examination takes into account the amendment introduced by Law No. 7499 and the new wording of Article 231/12 of the Code of Criminal Procedure.

Keywords:

Criminal Court, Civil Court, Principle of Independence, Deferment of the Announcement of the Verdict, Conviction.

GİRİŞ

Maddi veya manevi zarara sebebiyet veren haksız fiiller suç teşkil edebilir. Bu açıdan hukuki güven ortamının temin edilmesi, bireylerin adalet duygusunun tatmin olunması ve çelişkili kararların meydana gelmemesi adına hukuk ve ceza davalarının birbirlerine etkide bulunacağı muhakkaktır. Özellikle mahkumiyet veya beraat kararlarının, bunların yanı sıra Ceza Muhakemesi Kanunu'nda seçenek yaptırım olarak öngörülen hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi hükümlerin hukuk mahkemeleri açısından bağlayıcı olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesine göre:¹ *"Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz."* şeklindeki hükmü ile birlikte hu-

¹ Eski Borçlar Kanunu'nda ilgili hüküm 53. maddede *"Hakim, kusur olup olmadığına yahut haksız fiilin faili temyiz kudretini haiz bulunup bulunmadığına karar vermek için ceza hukukunun mesuliyete dair ahkâmıyla bağlı olmadığı gibi, ceza mahkemesinde verilen beraat kararıyla de mukayyet değildir. Bundan başka ceza mahkemesi kararı, kusurun takdiri ve zararın miktarını tayin hususunda dahi hukuk hakimini takyit etmez."* şekliyle düzenlenmişti. Eski ve yürürlükteki Borçlar Kanunu ilgili hüküm yönünden mukayese olduğunda paralel hükümler ihtiva ettikleri anlaşılmakta olup, yeni Borçlar Kanunu ile hükmün dilinin sadeleştirildiği görülmektedir.

kuk hakiminin zarar verenin kusurunun olup olmadığı veya ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hususunda ceza hukukunun sorumluluk ile ilgili hükümleri ile bağlı olmadığını, ceza mahkemesi tarafından verilen beraat kararının hukuk hakimi açısından bağlayıcı nitelikte olmadığını vurgulamış, ayrıca aynı maddede ceza hakimi tarafından kusurun belirlenmesi ve zararın tespiti konusundaki takdirinin yine hukuk hakimi açısından bağlayıcı olmadığını ifade etmiştir. Böylece ilgili hüküm ceza hukuku ve ceza mahkemesi kararları karşısında hukuk hakimine bağımsız hareket edebilme yetkisi tanımaktadır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesinde yalnızca kusur yönünden bir belirleme yapılmış ise de hukuk hakiminin yalnızca kusur değerlendirmesi yönünden ceza mahkemesi kararları ile bağlı olmadığına yönelik bir yorum yapılamaz. Hukuk hakimi haksız fiilin diğer unsurları olan uygun illiyet bağı, hukuka aykırılık ve fiil yönünden de ceza hukukunun sorumluluğa ilişkin kuralları veya ceza mahkemesi kararları ile bağlı değildir. Maddede hukuk hakiminin ceza mahkemesi tarafından hükmolunan beraat kararı ile bağlı olmadığı kaleme alınmış ise de aynı durum verilmiş mahkumiyet kararları açısından da geçerlidir. Bu yüzden ister beraat, ister mahkumiyet kararı olsun hukuk hakimi haksız fiil teşkil eden eylemi özel hukuka ilişkin sorumluluk hukuku kapsamında yeniden değerlendirebilir.²

Ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler ve ceza mahkemesi kararları hukuk hakimi yönünden her ne kadar bağlayıcı nitelikte bulunmasa dahi bu husus hukuk hakiminin vereceği kararda ceza mahkemesi tarafından verilen karardaki değerlendirmelerin mutlak surette benimsenmeyeceği anlamına gelmez. Bu sebeple hukuk hakimi ceza mahkemesinin değerlendirmelerini serbestçe takdir edip bu değerlendirmelerden istifade edebilir ve ilgili hükme katılabilir. Hatta hukuk hakimi ceza hakiminin görüşünü benimsemiyorsa bu durumu gerekçesine yansıtma zorundadır.³ Bunun sağlanabilmesi için hukuk hakiminin ceza dosyasını hukuk dosyasının arasına alması ve her iki dosyayı birlikte değerlendirmesi gerekmektedir.⁴

² Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 852; Aydoğdu, Murat/Nart, Serdar: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024, s. 286; Akçaal, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2024, s. 222; Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Dora Yayınevi, Bursa 2024, s. 128; Aydos, O. Sadık: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024.

³ Eren, s. 852; Aydoğdu/Nart, s. 287; Gökcan, H. Tahsin: Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024, s. 158; Bardakçı, Z. Tuncer: Haksız Fiilden Kaynaklanan Tazminat Davaları, TAA Yayınları, Ankara 2022, s. 169.

⁴ Bardakçı, s. 169.

Hukuk hakiminin ceza hukukunun kusur ile ilgili sorumluluk kuralları ile bağılı olmadığına örnek olarak on iki yaşından küçükler için yapılan kusur tespiti verilebilir. Gerçekten Türk Ceza Kanunu'nun 31/f. II maddesine göre on iki yaşından küçük kişilerin cezai ehliyetleri bulunmaması sebebiyle işledikleri eylemler hakkında ceza verilemeyeceği kabul edilmektedir.⁵ Hukuk mahkemelerindeki yargılamalarda ilgili eylemler nedeniyle ise küçükler hakkında haksız fiil sorumluluğuna istinaden sorumluluk söz konusu olabilecektir.⁶

Ceza mahkemesi kararlarının hukuk hakimini bağlayıcı mahiyette olup olmadığı veya hangi durumlar açısından ne oranda etkilediği hususunda öncelikle haksız fiil ve suç ayırımının yapılması gerekmektedir.

I. HAKSIZ FİİL VE SUÇ KAVRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ceza mahkemeleri suç teşkil eden eylemler ile ilgili, hukuk mahkemeleri ise görevi kapsamında bulunan diğer özel hukuk uyumsuzluklarının yanı sıra haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler çerçevesinde yargılama yürütmektedir.

Bir eylemin hem suç hem de haksız fiil olarak nitelendirilebilmesi için ortak yön hukuka aykırı fiil niteliğinde bulunmasıdır. Hukuka aykırı fiiller cezai manada kanunda düzenlenmiş ise suç olarak tanımlanır ve gerekli yaptırımlar uygulanır.

Bir fiili suç veya haksız fiil olarak nitelendirmek kanun koyucunun tercihindedir.⁷ Hukuka aykırı bir fiil kanun tarafından özel olarak açıklanıp, ceza yaptırımı bağlanmış ise suçtur, aksi ihtimalde ise haksız fiildir.⁸ Kanun koyucu

⁵ Türk Ceza Kanunu'nun 31/1. maddesinde bu husus "Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur." şeklinde vurgulanmıştır.

⁶ Özlük, B. Tiryaki: Şematik Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024, s. 101; Bardakçı, s. 169.

⁷ Ceza hukuku açısından fiil kasıtlı veya taksirli bir şekilde gerçekleştirilen, icrai veya ihmali olarak tüm haksızlıkların temelini oluşturan, insan iradesinin egemen olduğu ve belirli bir neticeye yönelmiş davranış şekli olarak tanımlanmaktadır. Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024, s. 182, Özel hukuk açısından fiil ile ilgili yapılan tanımlar benzer mahiyette olsa da ihmali davranışları fiil olarak değerlendirilmediği görüşler de mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s. 542.

⁸ Haksız fiil kavramı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi ve devamında düzenlenmiş olup hukuka aykırı ve kusurlu bir fiil ile bir kimsenin şahıs veya malvarlığı değerlerine zarar vermeyi ifade etmektedir. Bu fiil olumlu bir davranış ile ika edilebileceği gibi olumsuz davranış da sorumluluğun kaynağı olabilir. Pasif (olumsuz) bir davranışın fiil olarak değerlendirilip faille sorumluluk atfedilebilmesi için hukuk düzeni tarafından getirilen düzenlemeler ile birlikte failin neticeyi önleme yükümlülüğünün bulunması gerekir. Eren, s. 540 vd.; Akçaal, s. 158-159; Akkurt, S. Sami/Erdoğan, Kemal/Tokat, Hüseyin: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Özel Hükümler, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024, s. 184.

bazı hak ve hürriyetlerin daha kapsamlı şekilde korunması gerektiğini düşünüyorsa bu eylemi suç olarak tanımlar, ceza müeyyidesine nispeten daha hafif bir yöntem ile koruma ihtiyacı duyarsa haksız fiil olarak nitelendirir.⁹

Haksız fiil ve suç arasındaki ayrımı yaparken bazı örneklerden yararlanılabilir. Kırmızı ışıkta karşıya geçmek kabahat veya suçtur. Aynı olayda zarar oluşmadığı için haksız fiil teşkil etmez.¹⁰ Suçlar açısından kanunilik ilkesi esastır. Haksız fiillerde ise kanunda sınırlayıcı bir sayım söz konusu değildir. Haksız fiillere teşebbüs cezalandırılmazken, kural olarak suçlara teşebbüs cezalandırılmaktadır. Diğer önemli fark ise yaptırım konusundadır. Suçlara konu olan cezai yaptırım özel ve genel anlamda önlemeye yönelik iken haksız fiil neticesinde ödenecek tazminatın amacı uğranılan zararı gidermektir.¹¹

Haksız fiil sorumluluğunun unsurları hukuka aykırı fiil, zarar, illiyet bağı ve kusurdur. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için kanunilik esasının, maddi unsurun, hukuka aykırılık koşulunun ve manevi şartın bir arada bulunması gerekir.¹²

Bir eylem yalnızca haksız fiil olabileceği gibi yalnızca bir suç konusu da olabilir. Aynı zamanda hem suç oluşturan hem de haksız fiil sorumluluğuna yol açan eylemler de mevcuttur. Örneğin haksız yere nişanın bozulması halinde yalnızca haksız fiil sorumluluğu vardır. Yukarıda örnek verildiği gibi kişinin trafik kurallarına aykırı davranması neticesinde eylem suç teşkil eder.¹³ Ancak birini yaralamak veya öldürmek gibi eylemler hem haksız fiil hem de suç olarak değerlendirilir.

⁹ Hakeri, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Astana Yayınları, Ankara 2020, s. 37.

¹⁰ Doktrindeki genel kabul gören görüşe göre her haksız fiil konusu eylem suç teşkil etmese de her suç konusu eylem aynı zamanda bir haksız fiildir. Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024, s. 36; Özbek, V. Özer/Doğan, Koray/Meraklı, Serkan/Bacaksız, Pınar/Başbüyük, İsa: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024, s. 45; Dülger, M. Volkan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 77; aksi görüş için bkz. Kılıçoğlu, A. Mithat: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, s. 480.

¹¹ Hakeri, s. 38; Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük, s. 46. Ceza hukukunun en önemli işlev ve amaçlarından birisi de toplumsal yaşamdaki değerlerin korunmasıdır. Maddi anlamda refah içinde olan bir kimse verdiği zararı tazmin etmeye hazırdır. Bu nedenle tazminat gibi özel hukuk temelli yaptırımlar gerçekleştirilen her ihlal eylemini önleme noktasında yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla bu hususta ceza hukukunun yaptırımlarına ihtiyaç vardır. İçel, Kayıhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2023, s. 53.

¹² Kapancı, K. Berk: Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Kararlarına Etkisi (TBK m. 74), İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, 2016, ss. 511-552, s. 513.

¹³ Suçun mağduru olmasına rağmen bu kimse suçtan zarar görmemiş olabilir. Örneğin hırsızın bir eve girdikten sonra herhangi bir eşya çalmadan yakalanması halinde ortada suç varken zarar oluşmadığı için haksız fiil yoktur. Narter, Sami: Kusursuz Sorumluluk, Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024, s. 53.

II. BAĞIMSIZLIK PRENSİBİ

Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesi ile beraber hukuk hakiminin ceza mahkemelerinin kararları açısından geniş bir değerlendirme yetkisine sahip bulunduğunu ve bu kararlara karşı bağımsız olduğunu ifade etmiştik. Ancak bu bağımsızlık olgusu nispi bir özellik taşımaktadır. Zira hakim bağımsızlığı ilkesi katı ve mutlak manada uygulanmaz. Kimi durumlarda hukuk hakiminin ceza mahkemesi kararlarını dikkate alması da gerekmektedir.

A. Sahtelik Davasına İlişkin Ceza Mahkemesi Tarafından Verilen Kesin Hüküm

Ceza ve hukuk mahkemelerinin kararlarının birbirlerine etkisi konusunda değerlendirilmesi gereken en önemli hususlardan biri kesin hükümdür.¹⁴ Kural olarak ceza mahkemesi kararları hukuk mahkemesi açısından kesin hüküm niteliğinde değildir. İstisnaen bazı ceza mahkemesi kararları hukuk mahkemesi açısından kesin hüküm etkisi gösterebilir.

Türk Ceza Kanunu'nun 199. maddesi ve devamı hükümlerinde düzenlenen sahtelik suçlarından ötürü yapılan yargılamada bir senedin sahteliğine yönelik verilmiş mahkumiyet kararı hukuk mahkemesi açısından da kesindir. Senedin sahte olup olmadığı tekrar değerlendirilmez. Ancak ceza mahkemesinin beraat kararı hukuk hakimi açısından bağlayıcı değildir.¹⁵ Hukuk Mahkemeleri Kanunu'nun 214. maddesine göre; *"Ceza mahkemesince belgeyi düzenleyen hakkında ceza verilmesine yer olmadığı ya da beraat kararı verilmiş olması, hukuk mahkemesinin belgenin sahteliğini incelemesini engellemez."* Beraate veya ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin karar verilmiş ise senet borçlusu hukuk mahkemesinde senedin sahte olduğunu ileri sürebilir veya yeniden dava açabilir. Zira hukuk mahkemesi ve ceza mahkemesinin yargılamadaki değerlendirmeleri birbirinden farklıdır.¹⁶ Hal böyle ise de sahtecilik

¹⁴ Güneş Belgin, Derya: Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Bakımından Etkileri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Doktora Tezleri Dizisi No: 5, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019, s. 119.

¹⁵ "... Resmi belgede sahtecilik ve dolandırıcılık iddiasıyla dava açıldığı, davacı eczacının üzerine atılı suçları işlediğine dair kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden suçları işlediğinin sabit olmaması nedeniyle beraat kararı verildiği görülmektedir. Dava konusu cezai işlemlere ilişkin bağlayıcı bulunmayan beraat kararı esas alınmakla birlikte yeterli araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır..." Y. 3. HD. 19.10.2022, E. 2022/6081, K. 2022/8017, www.uyap.gov.tr (Erişim Tarihi: 08.05.2025), Sanık hakkında hükmolunan ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin karar hukuk hakimi açısından bağlayıcı nitelikte değil ise de tazminat miktarı belirlenirken hakim bu hususu dikkate alabilecektir. Bardakçı, s. 174.

¹⁶ Ceza yargılamasında maddi gerçeğin ortaya koyulması amaçlanırken hukuk yargılamalarında şekli gerçeklik araştırılır. Maddi gerçeği araştırmakla görevli ve yetkili ceza mahkemeleri tarafların

suçunun fail tarafından işlenmediğine yönelik ceza mahkemesi hükmü hukuk mahkemesi açısından bağlayıcıdır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre senetle ilgili imzaya itiraza ilişkin hukuk yargılaması yürütülürken ceza mahkemesinde dava açılmışsa ve bilirkişi incelemesi yapılmasına ve tanık dinletilmesine karar verilmişse artık hukuk mahkemesinin ceza mahkemesi kararını bekletici mesele yapması gerekmektedir.¹⁷

B. Ceza Mahkemesinin Mahkumiyet Kararının Hukuk Mahkemesine Etkisi

1. Fiil ve Maddi Olayların Varlığı Açısından

Mahkumiyet kararı hukuk hakimini bağlamaz ise de hukuka aykırı fiilin ve maddi olayın gerçekleştiğine ilişkin verilen kararlar kesin delil hükmündedir.¹⁸ Zira ceza hakimi tarafından bir olayın gerçekleştiğine veya bir fiilin işlendiğine ilişkin değerlendirme yapıldıktan sonra hukuk hakimi tarafından farklı yönde bir belirleme yapılması hukuki güvenliği zedeler ve çelişkili kararlar ortaya çıkabilir.¹⁹ Ek olarak ceza hakiminin bir maddi olgunun yokluğuna dair kararı da bağlayıcı niteliktedir.²⁰

Ceza yargılamasında sanık ve müşteki gibi dava süjelerinin mahkeme huzurundaki beyanları özel hukuk bağlamındaki ibra, sulh veya ikrar gibi sonuçlar doğurabilir. Diğer kimselerin beyanları ise tanık beyanı olarak önem kazanırken, bilirkişiler tarafından sunulan raporlar, mahkemece yapılan keşif gibi usuli işlemler hukuk hakimi tarafından ayrıca ve özel olarak değerlendirilir.²¹

beyanları ile bağlı değillerdir. Bu nedenle ceza ve hukuk yargılamalarında toplanan deliller ve delilleri takdir yetkisi de önemli farklılıklar arz eder. Polat, Tuğçe: Hukuk Mahkemesi Kararlarının Ceza Mahkemesinde Kesin Hüküm Oluşturduğu Durumlar, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, 2021, ss. 393-403, s. 400; Aydos, s. 105; Aydoğdu/Nart, s. 287.

¹⁷ YHGK, 06.02.2008, E. 2008/1277, K. 2008/90, www.uyap.gov.tr (Erişim Tarihi: 08.05.2025), benzer şekilde bkz. Y. 1. HD. 29.03.2022, E. 2021/7875 K. 2022/2576, www.uyap.gov.tr (Erişim Tarihi: 08.05.2025).

¹⁸ Gözler, Kemal: Res Judicata'nın Türkçesi Üzerine, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 56, Sayı: 2, 2007, ss. 45-61, s. 49; Doğan, Murat/Şahan, Gökhan/Atamulu, İsmail: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 252; Polat, s. 399; Tok, Ozan: Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Yargılaması Üzerindeki Etkisinin Hukuki Niteliği Üzerine, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 2, 2016, ss. 437-464, s. 443, Ceza mahkemesinin maddi vakıaların tespitine ilişkin kararları yalnızca sorumluluk hukukuna göre yargılama yapılan hukuk davaları açısından değil örneğin boşanma davası gibi yürütülen hukuk davası hakkında da bağlayıcı niteliğe sahiptir. Tok, s. 447.

¹⁹ Kapancı, s. 521; Arkan, Şafak: Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedensel Zararlarda Manevi Tazminat, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 152.

²⁰ Antalya, O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Cilt V/1,2, Ankara 2019, s. 631.

²¹ Antalya, s. 631.

Sanık hakkında işlenen fiilin sabit görüldüğü hallerde verilecek mahkumiyet veya güvenlik tedbiri hükmünün maddi olgulara ilişkin kısmı hukuk hakimi açısından bağlayıcıdır. Bunun yanı sıra etkin pişmanlık, şahsi cezasızlık sebebi, karşılıklı hakaret gibi özel durumlarda hükmedilen ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin karardaki maddi olgular da hukuk hakimi tarafından dikkate alınmalıdır.²²

Hukuk hakiminin maddi olgular ile bağlı olduğuna ilişkin Yargıtay'ın yerleşik içtihatları bulunmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na²³ göre hukuk hakiminin ceza mahkemesi kararı açısından ilke olarak bağımsız olduğu ifade edilerek, beraat kararı, kusur ve derecesi, zarar tutarı, temyiz gücü ve yükletilme yeterliği, illiyet gibi hususlarda hukuk hakiminin bağımsızlığı vurgulanmıştır. Ancak ceza hakiminin hukuka aykırılık unsuru ve maddi olay ile ilgili yaptığı tespitlerin hukuk hakimini bağlayacağı ifade edilmiştir. Kararın dayanağını hukuk mahkemesinde şekli gerçekliğin, ceza mahkemesinde ise maddi gerçeğin araştırılması oluşturmaktadır.

Ceza ile hukuk mahkemesinin yargılama usulleri ve delilleri değerlendirme yöntemleri farklıdır.²⁴ Hukuk mahkemesinde uygulanan usul metotları ceza yargılamasına göre daha şekil ağırlıklıdır. Davanın açılışı, itirazların belirli bir süre içerisinde ileri sürülmesi, tanık veya diğer delillerin bildirilme süreleri, iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı, ikinci tanık listesinin ibraz olunmaması ve bunlara benzer olgular hukuk yargılamalarının süratle sonuçlanması amacına yöneliktir. Ceza mahkemesinde ise hakikatin kendisine (maddi gerçek) ulaşma amacı olduğundan ceza hakimi delilleri hukuk hakimine nispeten geniş bir pencereden değerlendirir. Bu nedenle mantıksal açıdan ve

²² Antalya, s. 631.

²³ YHGK, 09.04.2014, E. 2013/1008, K. 2014/490, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 08.05.2025), benzer yönde bkz. YHGK, 15.02.2022, E. 2017/4-3140, K. 2022/131, www.uyap.gov.tr (Erişim Tarihi: 08.05.2025).

²⁴ Eski 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda hem suç hem de haksız fiil konusu eylem sebebiyle suçtan zarar gören kişinin ceza mahkemesinden tazminat talep etme hakkı bulunmaktaydı. Böyle bir durumda ceza hakimi hem suçun koşullarının oluşup oluşmadığını, hem de haksız fiil teşkil eden eylem sebebiyle tazminat sorumluluğunun gündeme gelip gelmediğini araştırmaktaydı. Bunun yanı sıra suçtan zarar görenin ayrıca hukuk mahkemelerinde dava açma imkanı da vardı. Hükmün amacı ise suçtan zarar göreni ceza yargılamasına konu sanık hakkında ayrıca hukuk davası açma külfetinden kurtarmaktı. Zira ceza mahkemesine yöneltilen tazminat talepleri için ayrıca harç alınmamaktaydı. Böylelikle ekonomik durumu kötü olan kimselerin mahkemeye erişim hakkı kuvvetlenmekteydi. Yürürlükteki Ceza Muhakemesi Kanunu ile suçtan zarar gören kimsenin ceza davasına katılma hakkı düzenlenmiş ise de ceza davasında tazminat talebinde bulunma hakkı kaldırılmıştır. Bu nedenle suçtan zarar görenin bu hakkını hukuk mahkemesinde ayrıca ileri sürmesi gerekmektedir. Kılıçoğlu, s. 483.

hakkaniyet gereği duruma yaklaştığımızda hukuk hakiminin ceza mahkemesinin maddi olgulara ilişkin yaptığı tespitler ile bağlı olması gerekmektedir.²⁵

2. Hukuka Aykırılık Yönünden

Özel hukuk ve ceza hukukundaki hukuka aykırılık kavramı nitelik ve mana itibarı ile paralellik gösterir. Bir fiil kanundaki tanıma uyuyorsa kanuni olarak hukuka aykırılığın varlığından bahsedilir.²⁶

Ceza mahkemesi tarafından yürütülen yargılama sonucunda eylemin hukuka aykırı nitelikte olduğuna dair verilen mahkumiyet kararı, hukuka aykırılık yönünden hukuk hakimini bağlar.²⁷ Bunun gibi ceza hakimi tarafından olayın gerçekleştiğine dair tespit yapıldıktan sonra olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunduğu dair verilen karar da hukuk hakimini bağlar.²⁸ Yargıtay da²⁹ aynı görüşte olup “Davacının kızıyla, davalının evli olduğu, aralarındaki anlaşmazlıklar nedeniyle davalının boşanma davası açtığı, olay günü davalının kullandığı minibüs ile davacının traktörünün önüne geçerek davalının davacıdan boşanmalarına yardımcı olmasını istediği, olumlu cevap alamayınca davacıyı “kızını kaçırdım, seni öldürürüm” şeklinde tehdit ettiği, davalının bu eyleminden dolayı TCK’nın 191/1. maddesi gereğince mahkûm olduğu anlaşılmıştır. Böylece davalının davranışının hukuka aykırılığı yönünden BK’nın 53. maddesi kapsamında hukuk hâkimini bağlayıcı nitelikte mahkûmiyet kararı bulunduğu da anlaşılmaktadır. Davalının, tehdit eylemi ile davacının sosyal ve kişilik değerlerinin zarar gördüğü anlaşıldığından, bu nedenle davacı yararına manevî tazminat takdir edilmesi gerekir.” şeklindeki hükmüyle beraber bu hususu vurgulamıştır.

3. Kusur Açısından

Türk Borçlar Kanunu’nun 74. maddesinden açıkça anlaşılacağı üzere ceza hakimi tarafından kusurun³⁰ ağırlığı veya derecesinin değerlendirilmesi yönünden verdiği kararlar hukuk hakimini bağlamaz. Mamafih mahkumiyet

²⁵ Kılıçoğlu, s. 485; Aydos, s. 105; Aydoğdu/Nart, s. 287.

²⁶ Kapancı, s. 525.

²⁷ Ayan, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 340.

²⁸ Antalya, s. 632; Eren, s. 854.

²⁹ Y. 4. HD. 10.04.2008, E. 2007/9966 K. 2008/5096, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 09.05.2025).

³⁰ Kusur kavramı hukuka aykırı davranış sergileyen kimse hakkında yürütülen değer yargılarıdır. Doğru iradeyi kullanmayarak hukuka aykırı davranışta bulunmak kınanmayı gerektirir. Bir kimsenin bilerek ve isteyerek hareket etmesi (kast) veya gerekli dikkat ve özeni göstermemesi nedeniyle hukuka aykırı bir sonucun doğmasına yol açması (ihmal) kınanma sonucunu doğurur, başka bir anlatımla bu kimsenin kusurlu olduğu yorumu yapılabilir. Nomer, H. Nami: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2021, s. 101.

kararlarında yer alan kusurun bulunduğuna ilişkin tespit hükümleri hukuk hakimi açısından bağlayıcıdır.³¹ Ancak bu durum ceza mahkemesindeki kusurun ağırlığının tayindeki takdir yetkisi açısından geçerli değildir.³² Ceza mahkemesinde kusurun tespiti hususunda alınan bilirkişi raporları hukuk hakimi için bağlayıcı olmayıp taraflar yeniden bilirkişi incelemesi talep edebilirler.³³ Bir görüşe göre ceza ve hukuk yargılamalarındaki kusur tespiti farklılık arz etmekte olup bu açıdan ceza mahkemesi kararının hukuk mahkemesi açısından bağlayıcı olmadığı ifade edilmektedir.³⁴

Bu görüşe göre borçlar hukukunda haksız fiil hükümlerinin koşullarının oluşması açısından kusurun varlığı yeterli olup türü ve derecesi önemli değildir. Bu gibi ölçütler tazminatın hesabında dikkate alınır. Bu itibarla kast veya ihmal ile gerçekleşen eylemler haksız fiile sebebiyet verebilir. Ceza hukukunda ise kusuru etkileyen haller farklılık arz edebilir. Ancak bu gibi durumlar kusurun bulunmadığı veya ortadan kalktığı haller nedeniyle sanığın cezalandırılmadığı durumlar açısından önemlidir. Örneğin hakaret suçu ceza hukukunda kasten işlenen suçlar arasında zikredilmiştir. Ceza mahkemesi tarafından sanığın kusurunun kast derecesine ulaşmaması sebebiyle hakkında beraat kararına hükümlenmesi hukuk mahkemesi açısından bağlayıcı değildir. Zira hukuk mahkemelerine kusur tayini ceza mahkemelerine nispeten geniş kapsamlıdır ve aynı örnekte mahkeme kişinin kusurlu olduğuna hükmederek tazminat kararı verebilir. Ancak aynı örnekte sanığın kasıtlı olarak eylemi gerçekleştirdiğine yönelik ceza mahkemesi kararına karşın hukuk mahkemesince bu olgu reddedilerek kişinin eyleminden sorumlu tutulmaması söz konusu olamayacaktır.³⁵

Ceza mahkemesince verilen mahkumiyet hükmünün hukuk mahkemesi açısından kesin delil oluşturduğu durumlarda dosyaya ibraz olunan bilirkişi

³¹ Gökcan, s. 159; Ünlütepe, Mustafa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 203; "...Ceza mahkemesinin kusur tespiti hukuk mahkemesi açısından bağlayıcıdır..." Y. 21. HD. 13.11.2007, E. 2007/17891 K. 2007/20495, www.uyap.gov.tr (Erişim Tarihi: 09.05.2025).

³² Ayan, s. 342, Ceza mahkemesinin mahkumiyet hükmüne rağmen hukuk hakiminin kusurunun derecesi yönünden serbest değerlendirme yapma yetkisine ilişkin bkz. YHGK. 29.11.2022, E. 2021/370, K. 2022/1622, www.uyap.gov.tr (Erişim Tarihi: 09.05.2025).

³³ Antalya, s. 630.

³⁴ Kuru, Baki/Aydın, Burak: Medeni Usul Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Cilt: 2, Ankara 2021, s. 571; Güneş, s. 198; Dişel, Buse: Ceza Mahkemesinin Mahkumiyet Kararının Hukuk Mahkemesi Kararına Etkisi ve Bekletici Sorun Yapılması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, Özel Sayı, 2009, ss. 183-224, s. 199; Ancak yine de hukuk hakimi tarafından bu yönde ulaşılan farklı yöndeki kanaatin gerekçesi belirtilmelidir. Kapancı, s. 530.

³⁵ Dişel, s. 202.

raporu hukuk hakimini bağlayacaktır.³⁶ Ancak kesin delil teşkil etmeyen nitelikteki kararlar açısından alınan bilirkişi raporu hukuk mahkemesi için takdiri delil niteliğine haizdir. Bu nedenle hukuk hakimi ceza dosyasındaki bilirkişi raporu ile yetinebileceği gibi özellikle kusurun tayini ve derecesi gibi durumlar açısından tekrardan bağımsız olarak bilirkişi incelemesi yaptırabilir.³⁷

Sanığın kusurlu olduğuna ilişkin alınan bilirkişi raporundan sonra hukuk mahkemesinde kusursuz olduğuna yönelik rapor sunulmuşsa, hukuk hakimi çelişkiyi gidermek için yeniden bilirkişi raporu almalıdır.³⁸

4. Zarar Açısından

Ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı hukuk hâkimini bağlamaz. TBK m. 74/f. II hükmünden açıkça anlaşılacağı üzere hukuk hakimi ceza mahkemesinin zararın belirlenmesine ilişkin kararıyla bağlı değildir.³⁹ Örneğin üçüncü kişi veya müştekinin tahrikte bulunması sebebiyle sanığın cezasında indirimde gidilmiş olması hukuk hakimini tazminatta indirim yapma hususunda zorlamaz.⁴⁰ Hukuk hakimi tazminat

³⁶ "...*Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi hükmüne göre, kusurun takdiri ve zarar miktarının tayini hususunda hukuk hakimi ceza mahkemesi kararı ile bağlı değil ise de ceza mahkemesinde saptanan maddi olgularla bağlı olduğundan, mahkumiyetin kesinleşmesi halinde mahkum olanlara az da olsa bir miktar kusur verilmesi gerekmektedir...*" Y. 10. HD. 10.04.2009, E. 2016/14444 K. 2019/3289, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 09.05.2025).

³⁷ Kapanıcı, s. 541; "*Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi gereğince hukuk hakimi, ceza mahkemesinde kesinleşmiş maddi olgu ile bağlıdır. Somut olayda ceza mahkemesi tarafından olay yerinde keşif yapılmış, keşif sonrası düzenlenen rapora itiraz üzerine Adli Tıp Kurumu'ndan ikinci rapor alınmış ve anılan rapora göre mahkumiyet kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir. Hukuk Mahkemesi ise ceza yargılamasında inceleme yapan bilirkişi kurulundan kusur raporu almıştır. Ceza yargılaması sırasında, davalı tarafından bilirkişi raporuna itiraz edilmiştir. Hukuk Mahkemesi, Ceza Mahkemesinde kesinleşen maddi olgu ile bağlı ise de, maddi olguya göre belirlenen kusur oranı hukuk hakimi için bağlayıcı değildir. Gerektiğinde zabıt mümzilerinin katılımıyla yeniden keşif yapılarak savunma delillerinin toplanması, davacı motosiklet sürücüsünün fren izi ile hızı da göz önünde bulundurularak üniversitelerin, konusunda uzman trafik kürsüsünden seçilecek bilirkişiden rapor alınarak kusur oranlarının tespiti ile sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması isabetli görülmemiştir.*" Y. 17. HD. 16.10.2006, E. 2006/4396, K. 2006/7881, www.uyap.gov.tr (Erişim Tarihi: 10.05.2025).

³⁸ Gökcan, s. 159.

³⁹ Ceza mahkemesi tarafından suçun yasal koşullarının oluşup oluşmadığı değerlendirilirken zarar koşulu ile ilgili bir belirleme yapılmaz. Bu yargılamanın amacı zararın tazmini değildir. Hakim kanun maddesinde düzenlenen suç tipi ile ilgili asgari veya azami had dairesinde hüküm kurarken mağdurun uğradığı zararın ağırlığına göre ceza hükmünü tesis eder. Bu itibarla hakimin alt veya üst sınırdan kurduğu hüküm hukuk hakiminin tazminatı hesaplaması konusunda bağlayıcı olmayacaktır.

⁴⁰ Aksi yöndeki bir Yargıtay kararına göre: "*Ceza mahkemesi kararında sanık Metin'in, mağdur Haydar'a karşı olan eyleminde Türk Ceza Kanununun 51/2. maddesindeki ağır tahrik uygulaması nedeniyle cezasından 2/3 oranında indirim yapılmış olması karşısında bu hususun da nazara alınması ve rücu tazminatından bu miktarda indirim yapılması gerekirken*" tahrik nedeniyle sanığın cezasında yapılan ceza indirimi oranında hukuk mahkemesinde de tazminat indirimi yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Y. 10. HD. 02.10.1997, E. 1997/6247, K. 1997/6372, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 10.05.2025).

miktârını TBK m. 51 ve 52 hükümlerine istinaden belirlemelidir.⁴¹ Ancak tahrik gibi olguların ceza mahkemesi tarafından tespit yönündeki kararları hukuk hakimini bağlar ve tazminat miktârını hesaplarırken bu hususları dikkate alır.⁴²

Mahkumiyet hükmü ile suçun işlendiği kabul edilmekle beraber her somut olayda zararın oluştuğu söylenemez. Bu nedenle tazminat sorumluluğu gündeme gelmeyebilir.⁴³ Örneğin işlenen suçta mağdurun rızası olsa dahi hürriyete karşı suçlar kapsamında Türk Ceza Kanunu'nda 116/f. IV. maddede düzenlenen 'gece vakti işyeri dokunulmazlığının ihlali'⁴⁴ gibi suçlarda ceza mahkemesi mahkumiyet kararı tesis edebilir.⁴⁵ Ancak aynı örnekte hukuk mahkemesi manevi ya da maddi zararın oluşmadığı gerekçesi ile tazminat talebini reddedebilir veya hakim borçlar hukukunun sorumluluk hususundaki kendine özgü değerlendirmelerini esas almak suretiyle somut olayın özelliklerine ve durumun şartlarına göre tazminat miktârında indirim yapabilir. Yargıtay'ın da kararları incelendiğinde aynı sonuca ulaştığı görülmektedir.⁴⁶

⁴¹ Tazminat taleplerinin ileri sürülebilmesi için öncelikle zararın varlığı ve miktârı ispat edilmelidir. Her zaman gerçek zarar ile tazminat talebindeki miktâr örtüşmeyebilir. Ancak tazminat hesaplanırken zarar miktârından hareket edilir. Zararın miktâr ve hesabı tazminat hesaplanmadan önce başvurulan ve esasında tazminatın gerekçesini oluşturan bir olgudur. Türk Borçlar Kanunu'nun 50. maddesi ve devamında zararın miktârının tam olarak hesaplanmadığı hallerde hakimın hayatın olağan akışı ve zarar görenin aldığı önlemleri gözetenerek hakkaniyete uygun olarak tazminat miktârını hesaplayacağı hüküm altına alınmıştır. Zarar görenin aldığı tedbirler deyiminden anlaşılması gereken ise yoksun kalma ihtimali bulunan zararlarına karşı gereken tedbirleri alıp almadığıdır. Zararın hesabında dikkat edilmesi gereken en önemli husus ise zarar verici olay olmamış olsaydı malvarlığının olması beklenen durumu ile mevcut durumu arasındaki farktır. Bu belirleme yöntemine doktrinde fark teorisi denilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Topuz, Murat: İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 363 vd.

⁴² Antalya, s. 630.

⁴³ Güneş, s. 203-204.

⁴⁴ Konut dokunulmazlığının ihlali suçu Türk Ceza Kanunu'nun 116. maddesinde düzenlenmiş olup aynı maddenin ilk üç fıkrasındaki eylemler şikayete tabi olarak, 4. fıkrasında gerçekleşen nitelikli haller ise şikayete bağlı olmayacak şekilde kaleme alınmıştır. Bu itibarla bir kimsenin işyerine veya konutuna gece vakti izinsiz olarak girilmesi halinde suçun yasal koşulları oluşmaktadır. Somut örnekte mağdur şikayetinden vazgeçse bile ceza mahkemesinde mahkumiyet hükmü kurulabilir ancak zarar gündeme gelmediyse hukuk mahkemesi tazminat talebini reddedebilir.

⁴⁵ Mağdurun rızası Türk Ceza Kanunu'nun 26/f. II'de hukuka aykırılığı ortadan kaldıran sebep olarak düzenlenmiştir. Hukuki sonuç doğurabilmesi için ise mağdurun rıza açıklamasına ehliyetli olması, rızanın özgür iradeyle açık veya örtülü bir şekilde açıklanması, rıza gösterilen konu üzerinde mağdurun mutlak manada tasarruf hakkına sahip bulunması gerekmektedir. Bu kapsamda örneğin vücut bütünlüğü veya yaşam hakkı gibi konular üzerinde gösterilen rızanın hukuken geçerli olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Demirbaş, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024, s. 365 vd.

⁴⁶ "... BK'nun 53. maddesine göre, ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararı maddî olayın sübut bulması yönünden hukuk mahkemesini bağlar ise de, kusurun takdiri ve zarar miktârının tayini bakımından bağlamaz. BK'nun 53. maddesini bu şekilde yorumlamak icap eder..." Y. 11. HD. 28/10/1992, E. 1992/5573, K. 1992/10286, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 10.05.2025).

5. İlliyet Bağı Açısından

Hukuki sorumluluğun doğabilmesi için sebeple sonuç arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Hayatın olağan akışına göre eylemin ilgili sonucu doğurmaya elverişli olması aranır.⁴⁷ Sorumluluğu doğuran birden çok etken-den bir veya birkaçı diğerlerini önemsiz kılıyorsa önemsiz kılınan etkenler ile meydana gelen sonuç arasında illiyet bağı kesilir ve kişi bu eyleminden ötürü sorumlu tutulamaz.⁴⁸ Ceza yargılamalarında da sanığa suç isnadında bulunulabilmesi için illiyet bağının varlığı gerekmektedir. Bu duruma uygun illiyet bağı teorisi adı verilmekte olup var olan sebeplerin hayatın olağan akışına göre çıkan sonucu meydana getirmeye elverişli olması halinde ceza sorumluluğu doğacaktır.⁴⁹

Bir görüşe göre ceza hakiminin delilleri inceleme ve takdir yetkisi ile hukuk hakiminin değerlendirme yetkileri birbirlerinden farklılık arz ettiği için hukuk hakimi ceza hakiminin belirlemiş olduğu illiyet bağı ile bağlı değildir.⁵⁰ Aksi görüşe göre sanık ve eylem arasında illiyet bağını ortaya koyan bir ceza mahkemesi kararı, hukuk hakimi için de bağlayıcıdır.⁵¹ Bu husus illiyet bağının maddi olaya ilişkin kısmı ile sınırlıdır. Bunun dışında kusur ve zarar arasındaki illiyet bağının tespitine yönelik karar hukuk hakimi açısından bağlayıcı değildir.⁵² Ceza mahkemesinde sanık ve suç arasında kurulan illiyet bağı ile hukuk mahkemesinde haksız fiil ve davalı arasındaki illiyet bağı da kurulmuş sayılır.⁵³ Kanaatimize göre de ikinci görüş isabetlidir. Zira olayı meydana getiren sebep bağlamında ceza ve hukuk mahkemesinin çelişkili kararları doğabilir ve bu durum hukuka duyulan güveni sarsar. Diğer yandan ceza mahkemelerinde hukuk mahkemelerine göre serbest delil sistemi bulunduğundan ötürü daha kapsamlı bir araştırma yapılmaktadır.

⁴⁷ Nomer, s. 99.

⁴⁸ Nomer, s. 100.

⁴⁹ Güneş, s. 183.

⁵⁰ Eren, s. 854; Nomer, s. 100.

⁵¹ Ayan, s. 341.

⁵² Ceza yargılamasında haksız fiil sorumluluğuna konu zarar tam olarak belirlenmemektedir. Ceza hukuku ve özel hukuk açısından netice kavramı farklılık arz etmektedir. Özel hukukta illiyet bağı araştırılırken fiil ile zarar arasındaki bağlantıya bakılır. Ceza hukukunda netice zarar veya tehlike olarak gündeme gelebilir. Bazı suç tiplerinde eylem ve meydana gelen tehlike arasındaki illiyet bağı araştırılır. Bu nedenle ceza mahkemesinin mahkumiyet kararındaki eylem ile ilgili illiyet bağının tespiti hususundaki değerlendirmeler özel hukuktaki tazminat davalarından farklıdır. Dişel, s. 207.

⁵³ Kuru/Aydın, s. 571.

Yargıtay'ın bu konuya ilişkin farklı yönde kararları mevcuttur. Bazı kararlarda ceza hakiminin illiyet bağının varlığı hususundaki kararlarının hukuk hakimini bağlayacağını ifade ederken bazı kararları ise aksi yöndedir.⁵⁴

C. Beraat Kararının Hukuk Mahkemesine Etkisi

Hukuk hakimi ceza mahkemesi tarafından verilen beraat kararı ile bağlı değildir (TBK m. 74).⁵⁵ Ancak bu husus hukuk hakiminin hangi gerekçe ile ve hangi kanun maddesine dayalı olarak verildiğine bakılmaksızın tüm beraat kararları ile bağlı olmayacağı anlamına gelmez. Bu kapsamda Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen beraat türlerine göre durum farklılık arz eder. Ceza hakimi suçun sanık veya kimse tarafından işlenmediğinin sabit olması, eylemin hukuka aykırı nitelikte olmaması, illiyet bağının bulunmaması gibi sebeplere istinaden sanık hakkında beraat kararı verebilir. Dayandığı hükme göre hukuk hakiminin durumu da değişkenlik gösterir. Bu nedenle her bir durumun ayrıca irdelenmesi gerekmektedir.

1. Maddi Olay ve Haksız Fiilin Gerçekleştiğine İlişkin Verilen Kararlar

Beraat kararında maddi bir olayın varlığı ya da yokluğu veya bir fiilin işlenmediği kesin surette saptanmış ise hukuk hakimi bu karar ile bağlıdır.⁵⁶ Yukarıda izah edildiği üzere ceza yargılamasında re'sen harekete geçme ilkesi geçerli olduğu için hakim, taraf beyanları ile bağlı olmayıp hukuka uygun yollardan temin edilen tüm delillere göre vicdani kanaatini belirler ve hukuk mahkemesine nazaran daha kapsamlı bir araştırma faaliyeti yürütür.⁵⁷ Bu nedenle maddi bir olgunun varlığı ya da yokluğuna ilişkin kararı detaylı bir incelemeye dayanır. Ceza mahkemesinin bir fiilin gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin

⁵⁴ "Borçlar Kanununun 53. maddesi gereğince ceza mahkemesince verilen hükümlülük kararlarındaki fiilin hukuka aykırılığı ve illiyet bağını belirleyen maddi olaylar konusundaki kabulü hukuk hakimini de bağlayacağı hem bilimsel hem düşüncelerde hem de yargı kararlarında benimsenmiş bulunmaktadır." Y. 4. HD. 19.03.2001, E. 2000/12073, K. 2001/2587, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 10.05.2025); "Ceza hakiminin mahkumiyet ve beraata ilişkin olarak verdiği karar kusurun var olup olmadığı veya oranı, zararın miktarı, temyiz kudreti ve illiyet bağı hususlarında hukuk hakimini bağlamaz." Y. 21. HD, E. 2007/17891, K. 2007/20495, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 10.05.2025).

⁵⁵ Erdoğan, İhsan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara 2019, s. 139; Özlük, s. 101; Bu itibarla hukuk hakimi cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararlar ile de bağlı olmayacağı yönünde bkz. Bardakçı, s. 170.

⁵⁶ Kuru/Aydın, s. 572.

⁵⁷ "Borçlar Yasası'nın 53. maddesindeki düzenleme itibarıyla ceza mahkemesinin beraat kararı hukuk hakimini bağlamaz ise de, daha geniş yetki ile hareket eden ve re'sen araştırma yetkisi bulunan ceza mahkemesince belirlenecek olgular hukuk hakimini de bağlar." Y. 4. HD, 15.12.2005, E. 2005/11601, K. 2005/13673, Güneş, s. 177.

kararından sonra hukuk hakimince bunun yeniden araştırılması usul ekonomisine aykırıdır.⁵⁸

Suçun işlenip işlenmediğine yönelik kesin kanaat oluşmaması sebebiyle delil yetersizliğinden ötürü beraat kararı verilmiş ise bu hüküm hukuk hakimini bağlamaz (CMK m. 223/f. II-e).⁵⁹ Zira hukuk hakimi delilleri takdir ederken daha basit bir yol izleyebilir. Ceza mahkemesinin suç olarak nitelelendirmedeği bir eylem hukuk hakimi tarafından haksız fiil olarak değerlendirilebilir.⁶⁰

⁵⁸ Dülger, s. 77; Güneş, s. 177; Yargıtay'ın da görüşü bu yöndedir. "Dava; haksız fiil sebebiyle uğranılan zararın tazmini istemine ilişkindir. Ceza mahkemesince verilen, beraat kararı, kusur ve derecesi, zarar tutarı, temyiz gücü ve yükletilme yeterliği, illiyet gibi esasların hukuk hâkimini bağlamayacağı konusunda duraksama bulunmamaktadır. Ancak, hemen belirtilmelidir ki, gerek öğretide ve gerekse Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarında, ceza hâkiminin tespit ettiği maddi olaylarla ve özellikle "fiilin hukuka aykırılığı" konusuyla hukuk hâkiminin tamamen bağlı olacağı kabul edilmektedir. Diğer bir anlatımla, maddi olayları ve yasak eylemlerin varlığını saptayan ceza mahkemesi kararı, taraflar yönünden kesin delil niteliğini taşır. Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına ve öğretideki genel kabule göre, maddi olgunun tespitine dair ceza mahkemesi kararı hukuk hâkimini bağlar. Ceza mahkemesinde bir maddi olayın varlığı ya da yokluğu konusundaki kesinleşmiş kabule rağmen, aynı konunun hukuk mahkemesinde yeniden tartışılması olanaklı değildir. Davacıardan birinin şikayeti üzerine, davalının hakaret suçundan dolayı ceza davasının da yargılandığı ve davanın derdest olduğu dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. 818 Sayılı B.K.'nın 53. maddesi gereğince ceza mahkemesince verilecek kararın hukuk hâkimini bağlayacağından, mahkemece, ceza davasının sonucunun beklenmesi ve oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekmektedir." Y. 8. HD. 10.10.2017, E. 2017/3997, K. 2017/12596, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 10.05.2025); benzer şekilde "Bu ilkeler çerçevesinde ara malik davalı R.'nin durumu irdelendiğinde, özellikle R., satış bedelini ödediğini bildirmiş ve gerçekten de taşınmazın satın alma tarihlerine tekabül eden tarihte de davalı R.'nin 25.000,00 TL konut kredisi kullandığı banka kayıtlarıyla sabittir. Diğer taraftan, davalı R. hakkında "suç eşyasını satın almak" suçundan dolayı Ceza Mahkemesince "saniğin kastının bulunmaması" gerekçeyle beraatine karar verilmiştir. Her ne kadar, 6098 Sayılı T.B.K.nun 74 (818 Sayılı B.K.nun 53) maddesi hükmüne göre ceza mahkemesince verilen beraat kararı hukuk hakimini bağlamaz ise de, beraatin gerekçesini teşkil eden maddi olgular yönünden hukuk hakiminin bağlı olacağı tartışmasıdır." Y. 1. HD, 17.06.2020, E. 2017/1826, K. 2020/2712, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 10.05.2025).

⁵⁹ Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 13. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 84; Antalya, s. 629; Gökcan, s. 161; Narter, s. 60; Ünlütepe, s. 203; Doğan/Şahan/Atamulu, s. 252; Aras, Bahattin: Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013, s. 215.

⁶⁰ Kapancı, s. 536; "Bununla beraber hukuk hakimi, ceza tertibine ilişkin olarak ceza hakimince verilen ve suçun işlendiğine ya da işlenmediğine kesinlikle tespit eden bir hüküm varsa, bununla bağlıdır (BK. m. 53). Ancak, ceza hakimi eylemin suç olup olmadığı üzerinde durmaksızın delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı vermiş olursa hukuk hakimi bununla bağlı olmayarak haksız eylemin suç niteliğini taşıyıp taşımadığını araştırır. Bunun gibi ortada böyle bir hükmün bulunmaması halinde de hukuk hakimi, cezai sorumluluğu gerektiren bir eylemin işlenmiş olup olmadığını serbestçe inceleyip takdir eder ve olaya uygulanacak zamanaşımını belirler." YHGK. 18.11.1981, E. 1981/231, K. 1981/744, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 10.05.2025).

2. Suçun Sanık Tarafından İşlenmediğinin Kesin Bir Şekilde Tespit Edildiğine Yönelik Berat Kararları

Suçun işlenmediğinin tespiti halinde mahkemece sanık hakkında beraat kararı verilir (CMK m. 223/f. II-b). Bu beraat kararı hukuk hakimi açısından kesin delil hükmündedir.⁶¹ Zira ceza mahkemesi eylem ile sanık arasındaki ilişkinin kopmuş olduğu kanaatine vararak maddi gerçeği ortaya çıkartmaktadır.⁶² Örneğin kasten yaralama veya öldürme eyleminden ötürü ceza mahkemesinde yargılanan sanığın eylemin işlendiği tarihte olay yerinde olmadığı, başka bir bölgede bulunduğu ceza mahkemesi tarafından saptanmış ise artık hukuk mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasında sorumluluğu bulunmaz.

3. Ceza Mahkemesinde İlgili Eylemin Hukuka Aykırı Nitelikte Olmadığına İlişkin Verilen Beraat Kararı

Yargılaması yürütülen eylemin sanık tarafından işlendiğinin tespit edilmesine karşın somut olayda bir hukuka aykırılığın bulunmadığından bahisle verilen beraat kararının hukuk mahkemesine etkisinin değerlendirilmesi gerekir. Bir görüşe göre ceza mahkemesinin inceleme yetkisi geniş olduğundan, bir eylemin hukuka aykırı olmadığına ilişkin kararı, nispeten inceleme ve araştırma yapma yetkisi daha dar olan hukuk mahkemeleri açısından bağlayıcıdır. Zira maddi gerçeği araştırırken hukuka uygun yollar ile temin edilen tüm delilleri toplama ve değerlendirme görev ve yetkisi bulunan ceza mahkemesinin kararı üzerine hukuk mahkemesi tarafından tekrardan hukuka uygunluk araştırması yapılması yerinde değildir.⁶³

Ceza mahkemesinin 'suçun yasal unsurlarının oluşmadığı' yönündeki beraat kararları, fiilin ceza hukuku yönünden hukuka aykırılık unsurunu oluşturmadığı için hukuk hakimini bağlar (CMK m. 223/f. II-a).⁶⁴ Eylemin sanık tarafından işlendiği sabit olmasına karşın olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunduğu saptanması halinde verilen beraat kararı da hukuk hakimini bağlayacaktır (CMK m. 223/f. II-c).⁶⁵ Zira ceza hukukunda yasaklanan davranışlar genel olarak haksız fiilin hukuka aykırılık kavramını oluşturmaktadır. Ancak ceza hukukunda meşru savunma ve zorunluluk hali gibi kavramlar borçlar hukukuna göre daha dar yorumlanır (TBK m. 64/f. I, II). Örneğin ceza

⁶¹ Antalya, s. 630; Bardakçı, s. 170; Kuru/Aydın, s. 572; Aras, s. 197.

⁶² Güneş, s. 177.

⁶³ Kuru/Aydın, s. 572.

⁶⁴ Antalya, s. 632.

⁶⁵ Aras, s. 213.

hukukunda malvarlığı değerlerine karşı meşru savunma kapsamında gerçekleştirilen eylemler suç sorumluluğunu ortadan kaldırmazken özel hukuk kapsamında tazminat sorumluluğunu kaldırabilir. Bunun gibi ceza hukukundaki ıztırar hali kavramı özel hukuktakinin aksine daha dar yorumlanır ve bu nedenle zorunluluk hali sebebiyle ceza sorumluluğu ortadan kalkarken haksız fiil sorumlusu bu eylem sebebiyle sorumlu tutulabilir (TBK m. 64/f. II).⁶⁶

Kanaatimizce bir eylemin ceza mahkemesince hukuka uygun olarak kabulünden sonra hukuka aykırılığın ortadan kalkması gerekçesiyle hukuk hakimini ceza mahkemesinin beraat kararı ile bağlı kılmak her durumda söz konusu olmamalıdır. Zira bir eylem ceza hukuku açısından suç teşkil etmediği halde haksız fiil yönünden tazminat sorumluluğunu gündeme getirebilir.⁶⁷ Örneğin hakaret boyutuna ulaşmamış bir eylem hakkında hukuka aykırı nitelikte olmadığından bahisle ceza mahkemesi tarafından beraat kararı verilmiş olabilir. Somut örnekte ilgili eylem her ne kadar hakaret boyutuna ulaşmamış ise de zarar görenin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olup, kişilik değerlerinde azalma meydana gelebilir ve tazminat sorumluluğu doğabilir.⁶⁸

4. İlliyet Bağının Bulunmaması Sebebiyle Verilen Beraat Kararları Yönünden

Ceza mahkemesince meydana gelen netice ile sanık arasında bağlantı kurulmadığından ötürü beraat kararı verilmişse illiyet bağının bulunmadığına yönelik verilen karar hukuk hakimisi açısından bağlayıcıdır.⁶⁹ Ceza mahkemesi bu yönde karar verdikten sonra hukuk mahkemesi tarafından illiyet bağının bulunduğu gerekçesi ile tazminata hükümlenmesi hukuka duyulan güveni sarsar.

Kusursuz sorumluluk hallerinde ise görüşümüz farklıdır zira ilgili durum açısından özel hukuktaki kabule göre illiyet bağının varlığı sorumluluğun do-

⁶⁶ Antalya, s. 632.

⁶⁷ Oğuzman/Öz, s. 83; Aras, s. 195.

⁶⁸ Bir Yargıtay kararında davalının aynı işyerinde çalışan davacıya elektronik posta yolu ile hakaret etmesi ve film CD'leri göndererek yaşça büyük erkekleri baştan çıkartan iffetsiz kadın benzetmesi yapması şeklinde gelişen olayda ceza mahkemesinin verdiği beraat kararına rağmen hukuk mahkemesinin bu karar ile bağlı olmadığı, eylemin haksız fiil niteliğinde olduğu ve kişilik haklarına saldırı sebebiyle davacı lehine tazminata hükmedilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Y. 4. HD, 27.09.2012, E. 2011/8402, K. 2012/13690, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 11.05.2025).

⁶⁹ "...Ceza mahkemesi kendine has usuli olanakları nedeniyle hükme esas aldığı maddi olayların varlığını saptamada daha geniş yetkilere sahiptir. Bu nedenle, hukuk hakiminin, ceza hakiminin fiilin hukuka aykırılığını ve illiyet bağı saptayan maddi vakia konusundaki kabulü ve ceza mahkemesinin kabul ettiği olayın gerçekleşme şekli diğer bir deyişle maddi vakianın kabulü konusunda kesinleşmiş olan bir mahkumiyet veya maddi vakia tespiti yapan beraat hükmüyle bağlı olacaktır..." Y. 10. HD, 21.11.2023, E. 2022/4600, K. 2023/11538, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 11.05.2025).

ğumu açısından şart kılınmıştır. Örneğin adam çalıştıran çalışanınin üçüncü kişilere verdiği zararlardan sorumludur. Aynı örnekte ceza hukukunun suçların şahsiliği ilkesine göre meydana gelen netice ile adam çalıştıranın eylemi arasında uygun illiyet bağı kurulamadığı için kural olarak sorumluluk doğmaz. Bu nedenle ceza mahkemesinin bu gibi vakalarda illiyet bağının varlığına ya da yokluğuna yönelik tespitleri hukuk hakimi açısından bağlayıcı olmamalıdır.⁷⁰

D. Bekletici Mesele Sorunu

Hukuk mahkemesine konu bir hukuki uyuşmazlığın çözümü için bir başka mahkeme veya mercii tarafından karar verilmesi zorunlu ise hukuk mahkemesinin bu kararın sonucunu beklemesi bekletici sorun olarak nitelendirilir.⁷¹ Bir uyuşmazlığın bekletici mesele yapılabilmesi için iki dava arasında bağlantının bulunması ve dosyanın derdest olması gerekmektedir.

Mevzuatta hukuk hakiminin ceza mahkemesinin kararını bekletici mesele yapmak zorunda bulunduğuna yönelik herhangi bir hüküm mevcut değildir.⁷² Ancak ceza ile hukuk dosyası arasında bağlantı varsa, ceza mahkemesinin kararı hukuk mahkemesini etkileyebilecek nitelikte ise hukuk mahkemesinin bu durumu bekletici mesele yapabileceği ifade edilir.⁷³ Konusu suç teşkil eden eylem ile alakalı ceza yargılaması yürütülüp aynı eylem ile ilgili haksız fiile dayalı olarak hukuk davası açılmış ise bu iki dosya arasında hukuki bağlantı varsayılır.

Konusu hem haksız fiil hem suç teşkil eden bir eylem ile ilgili hukuk mahkemesinin ceza mahkemesi kararını bekletici mesele yapmak zorunda mıdır sorusuna farklı cevaplar verilmektedir. Bir görüşe göre bekletici mesele yapmalıdır.⁷⁴ Ancak bunun için ceza yargılamasının hukuk yargılamasına

⁷⁰ Bir Bölge Adliye Mahkemesi kararına göre çalışan kişi hakkında açılan ceza dosyasının şahsi nitelikte bulunması, adam çalıştıranın ise kusursuz sorumluluğunun olması karşısında adam çalıştıranın sorumluluğu açısından ceza dosyasının hukuk dosyasını etkileme ihtimalinin bulunması sebebiyle hukuk hakiminin ceza dosyasını bekletici mesele yapmasına gerek bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Antalya BAM, 1. HD, 01.02.2018, E. 2017/922, K. 2018/125, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 10.05.2025).

⁷¹ Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Özkes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Onikilevha Yayıncılık, 9. Baskı, İstanbul 2021, s. 109.

⁷² Pekcanitez/Atalay/Özkes, s. 310; Oğuzman/Öz, s. 85.

⁷³ Narter, s. 57; Dişel, s. 209.

⁷⁴ Kuru/Aydın, s. 368; Kendir, Arzu: Ceza Mahkemesi Kararlarının Özel Hukuk Yargılamasına Etkileri, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2020, s. 114; "Bu haliyle ceza yargılamasının henüz sonuçlanmadığı anlaşılmaktadır. Türk Borçlar Yasası'nın 53. maddesi gereğince hukuk hâkimi ceza mahkemesinin beraat kararı ile bağlı değil ise de ceza mahkemesince belirlenecek maddi olgular ile bağlıdır. Dava konusu olayın özelliği nedeniyle ceza mahkemesindeki davanın sonucu araştırılıp kesinleşmesi beklenmeli ve

göre daha fazla aşama kat etmesi gerekmektedir. İkinci görüşe göre hukuk hakiminin bekletici mesele yapması için davanın geldiği aşamanın bir önemi bulunmamaktadır.⁷⁵ Üçüncü görüşe göre ise hukuk hakimi kendisi açısından kesin hüküm ve kesin delil teşkil edecek olan ceza yargılaması açısından bu yargılamayı bekletici mesele yapmalıdır.⁷⁶ Son görüş ise hukuk hakiminin ceza yargılamasını bekletici mesele yapmak zorunda olmadığını ifade etmektedir.⁷⁷

Kanaatimizce hukuk hakiminin ceza yargılamasını bekletici mesele yapması yerindedir. Bunun için ceza yargılamasının geldiği aşamanın veya kesin hüküm, delil kuvvetinin bulunup bulunmamasının bir etkisi olmamalıdır. Zira hukuk mahkemesi şekli gerçeği araştırırken ceza hakimi maddi gerçeği araştırır ve hukuka uygun tüm delillerden istifade eder. Bu nedenle ceza mahkemesinin maddi gerçeğe ulaşma ihtimali bu denli ağır basıyorken hukuk hakiminin bağımsız davranarak, bekletici mesele yapmadan yargılama yürütmesi mantıksız olur. Ayrıca bekletici mesele yapılması çelişkili kararların önüne geçmiş olacak ve usul ekonomisi ilkesine de katkıda bulunacaktır.⁷⁸

ondan sonra tüm kanıtlar birlikte değerlendirilerek varılacak sonuca uygun bir karar verilmelidir..." YHGK. 14.01.2015, E. 2013/1445, K. 2015/41, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 11.05.2025); benzer şekilde "*Dava konusu eylem sebebiyle ilgili davalı hakkında kamu davası açıldığı; Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2011/415 Esas sayılı dosyasında sanık sıfatı ile yargılanan davalının beraatine karar verildiği ve dosyanın henüz kesinleşmediği anlaşılmaktadır. BK 53. maddesi uyarınca hukuk hâkimi, ceza mahkemesinin beraat kararı ile bağlı değil ise de hem ilmi, hem de kökleşmiş yargı kararlarında ceza mahkemesince belirlenen maddi olgunun hukuk hâkimini bağlayacağı kabul olunmaktadır. Dava konusu olayın özelliği sebebiyle ilgili davalı hakkındaki ceza mahkemesindeki davanın kesinleşmesi beklenmeli ve ondan sonra tüm kanıtlar birlikte değerlendirilerek varılacak sonuca uygun bir karar verilmelidir."* YHGK, 22.11.2017, E. 2017/4- 1362, K. 2017/1401, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 11.05.2025); aksi görüşteki eski tarihli bir Yargıtay kararına göre ise "*Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi gereğince hukuk hâkimi, ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararı ile bağlıdır. Maddi olayı tesbit etmeyen beraat kararı hukuk hâkimini bağlamaz. Onun için hukuk hâkimi, topladığı delillerle maddi olayı sabit sayabilir. Bu bakımdan, hukuk hâkiminin ceza mahkemesindeki davanın sonucunu beklemeden mevcut delillerle zina eylemini var saymasında kanuna aykırılık yoktur."* Y. 2. HD. 27.09.1976, E. 1976/4884, K. 1976/6456, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 11.05.2025).

⁷⁵ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 310.

⁷⁶ Güneş, s. 257-258; Kendir, s. 118.

⁷⁷ Kılıçoğlu, s. 498; Ayan, s. 342; Anayasa Mahkemesi hukuk hakiminin ceza mahkemesi kararı ile bağlı olmadığı gerekçesi ile ceza davasının bekletici mesele yapıldığı durumlarda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğinden bahsetmekte ve bireysel başvuruyu kabul etmektedir. "... Ceza mahkemesinin delilleri tespit ve takdiri ile hukuk mahkemesinin delilleri tespit ve takdirinin farklı olmasının bir sonucu olarak, bir olayda sebep sonuç bağı bulunmadığına dair ceza mahkemesi kararı dahi hukuk hakimini bağlamayabilir... ceza davası sonucunun beklenilmesi noktasındaki takdir ilgili usul hükümleri uyarınca derece mahkemelerine ait olmakla beraber, belirtilen ceza davası akıbetinin uzun süre beklenilmesinin somut yargılamaların süresi üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır..." AYM B. no: 2013/7123, 06.02.2014, Gökcan, s. 159, dn. 221.

⁷⁸ Çelişkili kararların önüne geçilmesi yalnızca ilk derece mahkemelerine münhasır değildir. Yargıtay'ın ceza ve hukuk dairelerinin vermiş olduğu kararlar açısından da söz konusudur. Ör-

Bir görüşe göre hukuk hakimi ceza mahkemesinin kararını bekletici mesele yaptıktan sonra ceza mahkemesinin kararı ile bağlıdır.⁷⁹ Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz. Zira bir merciin kararının bekletici mesele yapılması hukuk hakiminin bağımsızlık prensibini etkilemez. Hukuk hakimi çelişkili kararların doğmaması adına, usul ekonomisi ilkesini de gözeterek bekletici mesele yapmış olabilir. Bunun gibi ceza mahkemesinin muhtemel kararı hukuk hakimi açısından kesin hüküm veya delil teşkil edebilir. Ancak aksi ihtimalde hukuk hakiminin bu karar ile bağlı kalmasını düşünmek mantık kurallarıyla örtüşmez. Örneğin bekletici mesele yapılan ceza mahkemesi tarafından delil yetersizliğinden ötürü verilmiş bulunan bir kararın hukuk hakimini bağlayacağı yönünde bir sonuç doğurur ki bu durum söz konusu olamaz.

E. Uzlaştırma ve Kovuşturmaya Yer Olmadığına İlişkin Karar Gibi Bazı Özel Durumlar

1. Uzlaştırma Süreci

Uzlaşma kapsamındaki suçlar Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesinin birinci fıkrasında katalog halinde zikredilmiştir. Şikayete bağlı suçlar da uzlaştırma kapsamındadır. Uzlaşmanın sağlanması halinde cumhuriyet savcısı tarafından takipsizlik kararı, mahkeme tarafından sağlanması halinde ise davanın düşmesine karar verilir (CMK m. 253 ve 254). Anayasa Mahkemesinin 26.07.2023 tarihli ve E. 2023/43, K. 2023/141 sayılı kararı ile iptal edilmeden önce Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesinin on dokuzuncu bendinde özel bir düzenleme mevcuttu. Buna göre tarafların uzlaşması halinde soruşturma konusu suç ile ilgili artık tazminat davasının açılmayacağı kaleme alınmıştı. Yürürlükteki kanuna göre ise tarafların uzlaşıp uzlaşmadıklarına bakılmaksızın tazminat davası açabilme hakları korunmuştur. Kanaatimizce Anayasa Mahkemesi'nin kararı yerindedir. Zira uzlaştırmacı tarafından uzlaşmanın önemi ve gerçekleşmemesi halinde dava açılabilmesine yönelik aydınlatıcı bilgi verildikten sonra sanığın ceza yargılamasına konu olmasını istemeyen, uğradığı maddi veya manevi zararı tazminat yolu ile elde etmek isteyen mağdurun sunulan seçenek olarak tazminat imkanının elinden alınması mantığa ve hakkaniyete aykırı durumları beraberinde getirecekti.

neğin haksız fiilin gerçekleşmediğine ilişkin hukuk mahkemesi kararının Yargıtay ilgili hukuk dairesi tarafından onaylanması; aynı olayda ilgili eylem hakkında ilk derece mahkemesinin verdiği mahkumiyet kararının Yargıtay ilgili ceza dairesi tarafından onanması halinde yalnızca ilk derece mahkemeleri arasında değil, üst dereceli mahkemeler arasında da çelişkili durum oluşur ve bu durum hukuka duyulan güvenin nispeten daha fazla sarsılmasına sebebiyet verir.

⁷⁹ Kuru/Aydın, s. 368.

2. Cumhuriyet Savcısının Kovuşturmaya Yer Olmadığına İlişkin Kararı

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma neticesinde dava açmaya yeterli delil ve şüphe elde edilememişse kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar verilmektedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesine göre mahkemenin beraat hükmü ile bağlı olmayan hukuk hakiminin cumhuriyet savcısının takipsizlik kararı ile bağlı olmadığı evleviyetle söylenebilir.⁸⁰ Nitekim Yargıtay da⁸¹ verdiği "*Mahkemece, toplanan kanıtlara ve benimsenen bilirkişi kurulu raporu doğrultusunda, takipsizlik kararının ceza mahkemesi kararı niteliğinde olmaması nedeni ile hukuk hâkimini bağlamayacağı...*" şeklindeki kararıyla beraber aynı sonuca ulaşmıştır.

Kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararda şüphelinin atılı eylemi gerçekleştirmediği, eylemin hiç gerçekleşmediği veya başka bir kimse tarafından gerçekleştirildiğinin saptanması halinde hukuk hakimi bu takipsizlik kararı ile bağlı olmamasına karşın takipsizlik kararındaki tespitlere aykırı olarak karar vermesi halinde bu kararını gerekçelendirmek zorundadır.⁸²

III. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KARARLARININ HUKUK MAHKEMESİ AÇISINDAN BAĞLAYICI NİTELİKTE OLUP OLMADIĞI HUSUSUNDA 7499 SAYILI KANUN DEĞİŞİKLİĞİ SONRASINDA KONUNUN YENİDEN ELE ALINMASI

A. Konuya İlişkin Yargıtay İçtihatları

Yargıtay içtihatları irdelendiğinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına⁸³ (CMK m. 231/f. V) yönelik kararlar maddi anlamda hukuk hakimini bağlamaz ve kesin hüküm teşkil etmez. Bunun gerekçesi olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün itiraz yoluna tabi olduğu, taraflarca temyiz edilebilme ve bu itibarla kanun yollarından geçirilebilme kabiliyetine haiz olmadığı kıstası kullanılmaktadır. Ayriyeten Yargıtay değerlendirmesini hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün Türk Borçlar Kanunu'nun

⁸⁰ Narter, s. 70; Kapanıcı, s. 545; Aras, s. 332.

⁸¹ Y. 11. HD, 15.01.2007, E. 2005/13247, K. 2007/150, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 12.05.2025).

⁸² Oğuzman/Öz, s. 84; Aras, s. 334.

⁸³ Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kavramı yargılama neticesinde suçun işlendiğinin sabit görülmesi halinde sanık hakkında verilen mahkumiyet kararının açıklanmasının, objektif ve subjektif kriterleri karşılama kaydı ile, ceza hakimi tarafından öngörülebilir belirli yükümlülükler ve belirli bir süre açısından askıya alınmasını, bu sürenin iyi halli olarak tüketilmesi halinde askıya alınan mahkumiyet kararının hukuki sonuç doğurmamasını ifade etmektedir. Kumbasar, Enver: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 46.

74. maddesi uyarınca suçun yasal koşullarının oluşması bakımından kesin hüküm oluşturmayacağı gerekçesine dayandırmaktadır.

Konuya ilişkin Yargıtay içtihatlarına bakıldığında,

"... Mahkemece, davaya konu olaya dair olarak davalı (...)’ın sanık olarak yargılandığı Konya 1. Çocuk Mahkemesi’nin 2009/897 E. ve 2011/403 K. sayılı dosyasından alınan 4.6.2010 tarihli Adli Tıp Kurumu’nun kusur raporu benimsenerek yazılı şekilde hüküm kurulmuş ise de; ilgili dava dosyasında verilen mahkumiyet hükmü yönünden C.M.K.nun 231/5. maddesi gereğince, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır. Buna göre, anılan ceza mahkemesi kararı itiraz yolu açık olup, temyizi kabil bir karar olmadığından, eldeki dava yönünden maddi olguyu tespit eden bir karar niteliğinde değerlendirilemeyeceği, kesin hüküm teşkil etmeyeceği ve 818 Sayılı B.K.nun 53. maddesi (6098 Sayılı T.B.K.nun 74. maddesi) gereğince hukuk hakimini bağlamayacağı açıktır..."⁸⁴

"... Davalı hakkında verilen ve kanundan kaynaklanan kesin karar niteliğinde bulunan ceza mahkemesi kararı, tek başına hukuk hakimini bağlayıcı nitelikte değildir. Zira söz konusu ceza mahkemesi kararının taraflarca temyiz edilme ve dolayısıyla derecattan da geçirilme imkanı yoktur. Ayrıca HAGB olarak verilen bu karar TBK’nun 74. maddesine göre sübut bakımından kesin hüküm oluşturmayacağından hukuk mahkemesini bağlamaz. Dolayısıyla davacının sahte kupür ihtiva eden ilaçlara ilişkin faturalarının bulunduğunu beyan ettiği anlaşıldığından, bu faturaların getirilmesi suretiyle, dosya kapsamında toplanan belgeler ve uyumsuzluğa konu olaya kurum tarafından uygulanan protokolden sonra taraflar arasında yürürlüğe giren sonraki protokol hükümlerinin de değerlendirilerek bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir..."⁸⁵

⁸⁴ Y. 17. HD, 16.02.2015, E. 2013/16604, K. 2015/2798, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 12.05.2025).

⁸⁵ Y. 3. HD, 25/06/2020, E. 2020/1294, K. 2020/3480, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 12.05.2025); benzer şekilde bkz. Y. 4. HD, 06/03/2019, E. 2016/16612, K. 2019/1233, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 12.05.2025); Y. 4. HD, 26/10/2022, E. 2021/438, K. 2022/13104, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 12.05.2025); Yargıtay’ın kanun değişikliği öncesi aksi yönde kararları da mevcuttur. *"... Somut olayda, ... Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2015/72 E.-2016/76 K. sayılı dosyasında dava dışı ... Şirketinin çalışanı olup taksirle birden fazla kişinin ölümüne neden olma suçundan yargılanan sanık ... hakkında yapılan yargılama sonucunda Adli Tıp Kurumu’ndan alınan 05.11.2015 tarihli raporda “yolun yapım ve bakımından sorumlu ilgili kuruluş yetkilisi sanığın olay mahalli kavşakta trafik düzeni ve güvenliğini sağlayacak şekilde işaretleme yapmadığı gerekçesiyle K.T.K.’nun 10. maddesi uyarınca tali kusurlu olduğu” belirtilerek TCK’nun 85/2 maddesi uyarınca cezalandırılmasına ve neticeten hakkında Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına karar verilir bu kararın*

hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kanun yollarına tabi olmaması ve kesin hüküm etkisi doğurmaması sebebiyle hukuk hakimini bağlamayacağı ifade edilmiştir. 7499 sayılı Kanun değişikliği sonrası ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının istinaf ve temyiz kanun yoluna tabi tutulması sebebiyle durumun yeniden ele alınması gerekmektedir.

B. 7499 Sayılı Kanun ile CMK madde 231/12'de Yapılan Değişiklikler

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin on ikinci. fıkrası "*hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.*" şeklindeydi. Bu doğrultuda asliye ceza mahkemesi tarafından verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına karşı itiraz mercii ağır ceza mahkemesi iken ağır ceza mahkemesinin verdiği hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına karşı itirazı incelemeye yetkili mercii numara itibarıyla kendisini takip eden ağır ceza mahkemesiydi.

Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7499 sayılı Kanun'un 15. maddesi ile değişik CMK'nın 231. maddesinin 12. fıkrasına göre:

"272'nci maddenin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi tarafından verilen kararlar hakkında 286'ncı maddede hükümleri uygulanır. 272'nci maddenin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının ilk derece mahkemesi sıfatıyla bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmesi hâlinde temyiz yoluna gidilebilir. İstinaf ve temyiz yolunda karar ve hüküm, usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden incelenir."

Yeni düzenleme gereğince artık ilk derece mahkemesi tarafından verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına karşı, kesin nitelikteki hükümler istisna olmak üzere,⁸⁶ itiraz kanun yolu yerine istinaf kanun yoluna

da itiraz edilmeden 03.05.2016 tarihinde kesinleştiği anlaşılmakla, ceza davasında tespit edilen ve davalının adam çalıştırıcı olduğu dava dışı yüklenici şirket yetkilisinin "olay mahalli kavşakta trafik düzeni ve güvenliğini sağlayacak şekilde işaretleme yapmadığı gerekçesiyle K.T.K.'nın 10. maddesi uyarınca tali kusurlu olduğu" hususu maddi olgu olup, hukuk hakiminin ceza dosyasındaki bu tespitlerle bağlı olduğu açıktır..." Y. 3. HD. 29/06/2020, E. 2019/5919, K. 2020/3580, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 11.05.2025).

⁸⁶ Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 272. maddesinin 3. fıkrasının a bendinde hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen onbeşbin Türk Lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümleri yönünden verilen kararın kesin olduğu ifade edilmiştir. Aynı kanunun 231. maddesinin 12. fıkrasında ilgili maddeye atıfta bulunularak koşulları sağla-

gidilebilir (CMK m. 273/f. III). İstinaf mahkemesi tarafından verilen hükümler yönünden ise şartlar mevcutsa temyiz yasa yoluna başvurulabilir. İstinaf veya temyiz yasa yolu sürecinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümleri açısından yalnızca şekli ve sınırlı bir inceleme yapılmaz. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmündeki esasa ilişkin hukuka aykırılıklar da kanun yolu aşamasında değerlendirilir. Bu itibarla değişiklik sonrası hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kanun yolu sürecinin mahkumiyet hükümleri açısından işletilen kanun yolu süreci ile paralellik arz ettiği gözükmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 231/f. XI'da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının denetim süresi içerisinde yeniden suç işlenmesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler aykırı davranılması halinde hükmün açıklanacağı kaleme alınmıştır. Metnin devamında ise açıklanan hükme karşı itiraz yoluna gidilebileceği, itiraz merciinin ise ancak bu fıkradaki koşullarla sınırlı bir inceleme yapabileceği kaleme alınmıştır.

C. Kanun Değişikliği Sonrasında Konunun Yeniden Ele Alınması

1. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı Açısından

Yukarıda sunduğumuz içtihatlardan da anlaşılacağı üzere Yargıtay, kanun değişikliği öncesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının hukuk hakimini bağlamayacağını ifade etmekteydi. Yüksek mahkeme dayanak olarak bu kararın itiraz yoluna tabi olup kanun yolu aşamasından geçme kabiliyetinin bulunmamasına vurgu yapmaktaydı.⁸⁷

yan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının da kesin nitelikte olduğu vurgulanmıştır. Buradan hareketle kanun koyucunun mahkumiyet ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının kanun yolu süreci bakımından düzenleme birliğine gittiği söylenebilir. Yargıtay'ın 'kanun yolundan geçmeyen hükümler hukuk hakimini bağlamaz' şeklindeki yorumu nasıl ki kesin nitelikteki mahkumiyet hükümleri açısından geçerli değil ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları açısından da aynı sonuca varılmalıdır. Aksi düşüncenin kabulü hükmün konuluş amacına ters düşmekte ve mantıksız bir ayırım ortaya çıkarmaktadır.

⁸⁷ Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 267. maddesi ve devamında kanun yollarından bahsedilmekte, itiraz yolunun olağan kanun yolu olduğu ifade edilmektedir. Kanun değişikliği öncesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı itiraz yoluna tabiydi. Ancak Yargıtay ceza dairelerinin yerleşmiş içtihatlarında itiraz merciinin yalnızca şekli olarak inceleme yapmaması, dosyayı maddi açıdan da ele alması gerektiği vurgulanmaktaydı. "... İtiraz mercii, o yer Cumhuriyet savcısının suç vasfına yönelik aleyhe başvurusu üzerine incelemesini sadece şekli olarak değil, hem maddi olay hem de hukuki yönden yapmalı, gerekli gördüğünde cevap vermesi için itirazı sanık müdafisine tebliğ etmeli ve Cumhuriyet savcısı ile sanık müdafisini dinlemeli, yine ihtiyaç duyduğu konular varsa gerekli araştırma ve incelemeyi yapmalı ya da bunların yapılmasını sağlamalı..." Y. 18. CD. 06/03/2017, E. 2016/18243, K. 2017/2413, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 12.05.2025). Bu açıklamalar ışığında değişiklik öncesi hem itiraz kanun yoluna tabi olup hem de itiraz mercince maddi açıdan yeniden ele alınan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı hakkında Yargıtay'ın yorumuna katılmamaktayız.

Yargıtay ayrıca ilgili içtihatlarında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının temyiz yolundan geçme kabiliyetinin bulunmaması ibaresini kullanmaktaydı. Ancak ilgili ilk derece mahkemesi kararlarının bölge adliye mahkemelerinin yürürlüğe girdiği tarihten önceye ait olması ve bu nedenle istinaf kanun yoluna tabi olmaması düşünüldüğünde tercih edilen temyiz kanun yolu sürecinin istinaf kanun yolu açısından da kapsayıcı nitelikte olduğu kabul edilmelidir.

Yasa değişikliği ile birlikte artık ilk derece asliye ceza ve ağır ceza mahkemeleri tarafından hükmolunan hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümleri hakkında taraflarca istinaf ve temyiz kanun yollarına gidilebilir. Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi gereğince kanun yolu sürecinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümleri açısından yalnızca şartlarının mevcut olup olmadığına ilişkin şekli ve sınırlı bir inceleme yapılmaz. Hükmün esasına ilişkin hususlar da incelenir.⁸⁸ Bu itibarla Yargıtay'ın 7499 sayılı Kanun değişikliği öncesi hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin itiraz kanun yoluna tabi olması nedeniyle hukuk hakimisi açısından bağlayıcı nitelikte olmadığına ilişkin gerekçesi hukuki dayanaktan yoksun kalmıştır.

Yargıtay'ın kanun yolu yorumuna ek olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının suçun sübutu açısından da hukuk hakimini bağlamaya çağına yönelik değerlendirmede bulunduğu görülmektedir.⁸⁹ Hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan cezanın iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması halinde uygulanabileceği kapsam altına alınmıştır (CMK m. 231/f. V, c. 1). Bu cümleden olacak şekilde hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün uygulanabilmesi için öncelikle toplanan delillere göre suçun işlendiği ve mahkumiyet kararı verilmesi gerektiğine yönelik ilk derece mahkemesinde vicdani kanaatin uyanmış olması zorunludur. Yapılan

⁸⁸ Yargıtay'ın kanun değişikliği öncesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının itiraz merciince hem şekli hem de maddi açıdan incelenmesi gerektiğine ilişkin kararları mevcuttu (bkz. dn. 85). Eski tarihli içtihatlarında ise itiraz merciinin inceleme yetkisinin yalnızca itiraz konusu ile sınırlı olduğu ifade edilmekteydi. "... İtiraz merciinin yetkisi, önüne getirilen ve incelenmesi istenilen itiraz konusu ile sınırlıdır. Somut olayda itiraza konu husus, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının hukuka uygun olup olmadığıdır. Bu nedenle itiraz merciinin yetkisi, 5271 sayılı CYY'nin 231/6. maddesinde üç bent halinde sıralanan uygulama koşullarının varlığını denetlemekle sınırlıdır..." Y. 4. CD. 11/02/2009, E. 2008/19326, K. 2009/2363, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 13.05.2025), Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin 12. fıkrasında yapılan değişiklik ile içtihat farklılıkları ortadan kaldırılarak uygulama birliğine gidildiği söylenebilir.

⁸⁹ Öğretide hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü sonucunu doğurmadığı gerekçesi ile hukuk hakimini bağlamayacağı ifade edilmektedir. İlgili görüşe göre hukuk hakiminin bu kararla bağlı olması, sanığın masum sayılma hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Gökcan, s. 165.

tüm yargılama neticesinde şüphenin mevcut kaldığı, suçun unsurlarının oluşmadığı veya hukuka uygunluk nedeninin bulunduğu gibi hallerde mahkeme takdir hakkını kullanarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünü uygulayamayacak, somut olayın özelliklerine göre beraat veya Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinde düzenlenen diğer karar türlerinden birisini vermekle yetinecektir.⁹⁰ Bu bağlamda Yargıtay'ın hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün suçun sübutu açısından hukuk hakimini bağlamayacağına yönelik değerlendirmesine, ceza hakiminin suçun sübuta ermediği hallerde dahi hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünü uygulama yetkisine sahip olduğu fikrine kapı aralaması nedeniyle katılmamaktayız.

Yargısal içtihatlarla bakıldığında hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün 'teknik anlamda mahkumiyet' hükmü olmadığından bahisle hukuk hakimini bağlamayacağı değerlendirilmektedir.⁹¹ Mahkumiyet kararı ile karşılaştırıldığında suçun yasal koşullarının oluşup oluşmadığının araştırılması, mahkumiyet kararı verilecek ise oluşan vicdani kanaatin derecesi ve 7499 sayılı kanun değişikliği sonrası kanun yolu süreci ve denetim şekli bakımından bir farklılığın bulunmaması sebebiyle hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün yalnızca terminolojik manada 'teknik anlamda mahkumiyet hükmü' olmaması sebebiyle hukuk hakimi açısından bağlayıcı olmadığından bahsetmek hukuk mantığı ile bağdaşmayacaktır.⁹²

⁹⁰ Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı için her şeyden önce aranan ön şart mahkumiyet kararıdır. Ceza mahkemesi öncelikle duruşma açarak yargılama yapmalı, delilleri toplayıp, tartışmalı ve sonucuna göre sanığın suçu işlediği sabit ise mahkumiyet kanaatini ortaya koymalıdır. Bu nedenle beraat, durma, düşme, ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbiri, görevsizlik veya yetkisizlik, birleştirme gibi kararların verilmesi halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının koşulları oluşmamaktadır. Kumbasar, s. 113 vd.

⁹¹ "Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre HAGB kararları teknik anlamda mahkumiyet kararı değildir. Bu sebeple söz konusu karar hukuk hakimini bağlayıcı nitelikte değildir. Bu kapsamda hukuk hakiminin delilleri serbestçe değerlendirmesi gerekmektedir." Adana BAM, 3. HD. 08/06/2020, E. 2019/1569, K. 2020/663, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 13.05.2025).

⁹² Aynı yorum kabahatler açısından da yapılabilir. Zira Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin 5. fıkrasındaki: "Yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkumiyet kararı verilir." şeklindeki hüküm ile birlikte mahkumiyet hükmünün yalnızca konusu suç teşkil eden eylemler hakkında verilebileceği düzenlenmektedir. Kabahatler Kanunu'nun 24. maddesinde: "Kovuşturma konusu failin kabahat oluşturduğunun anlaşılması halinde mahkeme tarafından idarî yaptırım kararı verilir." düzenlemesi mevcuttur. Örneğin suç kovuşturması yapıldığı sırada yargılama konusu eylemin Kabahatler Kanunu'nun 35. maddesi kapsamında 'sarhoşluk' olduğunun tespit edilmesi halinde buna ilişkin idari yaptırım kararı verilebilir. İlgili hüküm Ceza Muhakemesi Kanunu sistematığı açısından mahkumiyet hükmü değil ise de mahkemeye failin sarhoş olup olmadığı, kişileri rahatsız edip etmediği hususunda mahkumiyet derecesinde vicdani kanaatin oluşması gerekmektedir. Dolayısıyla bağlantılı bir hukuk davası dosyasında bu gerçeğe ve tespitlere göre hareket edilip karar verilmesi hem çelişkili kararların gündeme gelmemesi ve bu itibarla hukuki güvenin zedelenmemesi hem de usul ekonomisi açısından son derece faydalı olacaktır.

Son olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün hukuk hakimi açısından maddi anlamda bağlayıcı nitelikte olmadığına ilişkin kabul, hakkaniyete aykırı durumlara yol açabilir. Örneğin bir başkası tarafından hukuken korunan bir hakka dayanmadan arazisi kullanılan bir kimsenin Türk Ceza Kanunu'nun 154. maddesinin birinci fıkrasındaki 'hakkı olmayan yere tecavüz' hükümlerine istinaden yaptığı şikayet neticesinde ilk derece mahkemesi tarafından toplanan delillere göre suçun işlendiği kabul edilmiş ise mahkumiyet hükmü verilebilir. Somut örnekte failin müştekinin zararını gidermemiş olduğu ihtimalinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin uygulanma koşulları oluşmaz (CMK m. 231/f. VI-c) ve mahkemece mahkumiyet hükmü verilip bu hüküm hukuk hakimi açısından artık maddi anlamda bağlayıcı nitelikte olur. Somut örnekte fail müştekinin zararını giderirse, diğer şartların da varlığı halinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerine müracaat edilebilir ancak bu hüküm hukuk hakimi açısından bağlayıcı nitelikte olmaz. Dolayısıyla zararı giderilmeyen müşteki hukuk mahkemesinde maddi olguların varlığı bakımından yeniden ispat külfeti altına girmez. Ancak zararı giderilen müşteki ceza mahkemesine sunmuş olduğu delillerin yanı sıra ayriyeten hukuk mahkemesinde açılan davasında ispat külfetini taşır. Netice itibarıyla zararı giderilen müşteki ve zararı giderilmeyen müşteki açısından hukuk mahkemesinde açılmış bulunan davalar hakkında taşıyacak oldukları ispat külfeti ve delil ikame yükümlülüğü bağlamında hakkaniyetsiz ve gereksiz bir farklılık oluşur.

2. Açıklanan Mahkumiyet Hükmü Açısından

Yukarıda değinildiği üzere hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının açıklanması halinde mahkumiyet hükmüne karşı kanun yolu itirazdır. Bu durum istinaf kanun yolu aşamasından geçerek veya geçmeden kesinleşen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları açısından ortaktır. Ayrıca ilgili kanun maddesine göre itiraz merciinin değerlendirme kapsamı sınırlı olup kanun maddesine göre ancak hükmün açıklanma koşullarının oluşup oluşmadığını inceleyebilir. Bu nedenle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına dayanak teşkil eden mahkumiyet hükmünün maddi veya hukuki, dolayısıyla esasa ilişkin incelemesini yapamaz.⁹³ Böyle bir durumda özellikle kanun yolu aşamasından geçmeden kesinleşen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararındaki itiraza tabi mahkumiyet hükmünün açıklanması halinde durumun ne olacağının tespiti gerekir.

⁹³ Ünal, O. Gazi: 7499 Sayılı Kanun Sonrası Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararlarının Kanun Yolu Denetiminde Gerçekleşen Değişimler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 1, 2025, ss. 541-596, s. 566.

Yargıtay'ın kanun değişikliği öncesi hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının itiraza tabi olması gerekçesiyle hukuk hakimini bağlamadığı yorumunun açıklanan mahkumiyet hükmü açısından geçerli olmadığı ifade edilebilir. Özellikle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı istinaf yolundan geçerek kesinleşmiş ise ilgili mercii dosyanın esası hakkında inceleme yaptığı için artık mahkumiyet hükmünün esası yönünden tartışılması gereken bir durum kalmamıştır. Bu nedenle açıklanan mahkumiyet hükmünün hukuk hakimini bağlayacağı kuşkusuzdur. Eğer hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kanun yolundan geçmeden kesinleşmiş ve mahkumiyet hükmü açıklanmış ise yine bu hükmün de hukuk hakimi açısından bağlayıcı olduğunu ifade etmek gerekir. Zira artık ortada bütün unsurları itibarıyla irdelenmiş, maddi ve hukuki açıdan koşullarının oluştuğu saptanmış bir mahkumiyet hükmü bulunmaktadır. Aksi düşüncenin kabulü kıyasen CMK m. 272/f. III'de yer alan kesin nitelikteki mahkumiyet hükümlerinin de hukuk hakimini bağlayıp bağlamayacağına yönelik anlamsız bir tartışmaya sebebiyet verebilir.

D. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Hukuk Mahkemesine Etkisinin Unsurlar İtibariyle Ele Alınması

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının hukuk mahkemesine etkisi mahkumiyet hükmü ile aynı sonuçları doğurmalıdır. İlgili kararda ceza hakiminin vicdani kanaati mahkumiyet derecesine ulaştığı için eylemin gerçekleşip gerçekleşmediği (maddi olgular) ve hukuka aykırı olup olmadığına ilişkin yapılan tespitler hukuk hakimini bağlar. Ayrıca fiil ile meydana gelen netice arasında kurulan illiyet bağı da bağlayıcıdır. Örneğin sosyal medya ortamı üzerinden gerçekleştirilen tehdit eylemi nedeniyle ceza mahkemesi hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı vermiş olabilir. Böyle bir durumda hukuk hakimi ilgili söylemde bulunulup bulunulmadığı, eylemin hukuka aykırı olup olmadığı ve kişilik hakkı ihlalinin bu eylem sebebiyle gerçekleşip gerçekleşmediği yönündeki ceza hakiminin tespitleri ile bağlıdır. Kusurun ağırlığı ve derecesi açısından yapılan değerlendirmeler ise bu kapsamda değildir.⁹⁴

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı açısından zarar unsuruna ayrıca temas edilmelidir. Bu kararın verilebilmesi için Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin 6. fıkrasının c bendine göre: *"Suçun işlenme-*

⁹⁴ Ceza mahkemesinin sanığın kusurlu olduğuna yönelik tespiti hukuk hakimi açısından bağlayıcıdır. Bu husus mahkumiyet hükümleri ile ilgili kısımda detaylı olarak irdelendiğinden burada sadece değinmekle yetiniyoruz.

siyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın; aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi” koşulu gerekmektedir. Yargıtay uygulamasına göre esas alınacak zarar maddi zarardır ve hakimın basit bir araştırma ile saptayabileceği herhangi bir zararın bulunmaması halinde diğer koşulların da bulunması şartı ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilebileceği ifade edilmektedir.⁹⁵ Uygulamaya göre manevi zararlar hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engel değildir. Bu nedenle maddi zararın oluşup oluşmadığı hususunda detaylı bir araştırma yapılmadan ve manevi zarar dikkate alınmadan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir. Kanaatimizce kurulan bu yöndeki hüküm zararın tespiti ve miktarı yönünden yetersizdir ve hukuk hakimini bağlamamalıdır.⁹⁶ Ayrıca ceza mahkemesinde zarar tespit edilirken suç tarihine göre değerlendirme yapıp, mağdurun doğrudan uğradığı kayıplar dikkate alınır. Yoksun kalınan kâr gibi geleceğe yönelik oluşan zararlar dikkate alınmaz.⁹⁷ Hukuk mahkemesinde ise tüm zarar kalemlerinin tazminat hesabında dikkate alınması gerekir. Bu nedenle zararın giderildiğinden bahisle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi halinde hukuk hakiminin yeniden araştırma yapması gerekmektedir.⁹⁸

⁹⁵ “... Aynı yasanın 231/6-c maddesinde gösterilen ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin nesnel (objektif) koşullardan bir diğeri olan suçun işlenmesi ile mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesinde esas alınacak zararın, kanaat verici basit bir araştırmayla belirlenecek maddi zarar olduğu, manevi zararın bu kapsama dahil edilmemesi gerektiği, dosya içerisindeki bilgi ve belgelerin incelenmesinde sanığa yüklenen hakaret ve kasten yaralama suçlarından doğan ve hakimın basit bir araştırma ile saptayabileceği herhangi bir maddi zararın belirlenmediği...” Y. 2. CD. 10/12/2013, E. 2013/160, K. 2013/29397, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 14.05.2025).

⁹⁶ Örneğin kasten yaralama suçu çoğu zaman Türk Borçlar Kanunu'nun 54 ve 56. maddeleri uyarınca bedensel zarar sebebiyle maddi ve manevi tazminat sorumluluğunu doğurur. Ceza hakiminin basit bir araştırma ile maddi zararın doğmadığı gerekçesine dayanarak verdiği hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, zararın oluşup oluşmadığının tespiti açısından yetersizdir. Zira somut olayda maddi ve manevi zarar gündeme gelmiş olabilir. Bu sebeple hukuk hakiminin hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararındaki zararın tespiti ve miktarı ile bağlı olmaması gerekir.

⁹⁷ Örneğin bir taksicinin aracının çalınması halinde failin pişmanlık göstererek aracı iade ettiği tarihe kadar taksicinin uğradığı kazanç kaybı dolaylı olarak maddi zarardır. Kılıçoğlu, s. 314; Bu ihtimalde her ne kadar ceza yargılamasında aracın iade edilerek zararın karşılandığı gerekçesi ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş ise de hukuk hakiminin bu gerekçe ile bağlı olmayıp geniş bir araştırma yapması gerekmektedir.

⁹⁸ Hukuk mahkemesi ceza mahkemesinin zararın yokluğu veya giderilip giderilmediği ile ilgili yorumuna katılmak zorunda değilse de en azından zararın varlığı noktasında yaptığı tespit hükmü ile bağlıdır. Örneğin Türk Ceza Kanunu'nun 151. maddesinde düzenlenen mala zarar verme suçu açısından failin 'yıkma', 'tahrip etme', 'yok etme', 'bozma', 'kullanılmaz hale getirme' veya 'kirlilemek' gibi seçimsel hareketlerden birini gerçekleştirmesi neticesinde eşyanın zarar gördüğünden bahisle mahkumiyet kararı verilmiş ise hukuk hakimi bu tespit ile bağlıdır. Narter, s. 68.

SONUÇ

Yargılama konusu bir eylemin hem ceza yargılamasına konu suç, hem de hukuk yargılamasına konu haksız fiil teşkil etmesi söz konusu olabilir. Hiç şüphesiz bu gibi durumlarda her iki mahkemede yürütülen yargılamalar birbirlerini etkileyebilir. Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesinde ceza mahkemesi kararlarının hukuk mahkemesi kararlarına olan etkisi ve bağlayıcılığı düzenlenmiştir. Buna göre ceza mahkemesi tarafından kusur ve zarara, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığına ilişkin verilen kararlar ile beraat kararları hukuk hakimi açısından bağlayıcı değildir. Buna hukuk hakiminin bağımsızlık ilkesi denilmektedir.

Öğreti ve uygulama ile bağımsızlık ilkesinin sınırsız olmadığı, bazı hallerde hukuk hakiminin ceza mahkemesi kararları ile bağlı olduğu ifade edilmektedir. Haksız fiilin unsurlarının hukuka aykırı fiil, zarar, illiyet bağı ve kusur olduğu düşünüldüğünde her bir unsur açısından ceza mahkemesinin yaptığı değerlendirme ve verdiği karar hukuk hakimi açısından farklı sonuçlar doğurur.

Ceza hakiminin bir fiilin veya maddi olgunun gerçekleşip gerçekleşmediğine dair mahkumiyet ve beraat kararları maddi vakıya yönünden hukuk hakimi açısından bağlayıcıdır. Sanığın suçu işlemediğine, eylemde hukuka uygunluk nedeni bulunduğu, sanığın kusurlu veya fiilin hukuka aykırı nitelikte olup olmadığına, netice ile sanık arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığına dair yapılan tespitler hukuk hakimi açısından bağlayıcıdır. Bunun nedeni ise serbest delil sistemi ile yargılama yürüten ceza mahkemesinin hukuka uygun yolla temin edilen her türlü delilden istifade ederek maddi sonuca ulaşmasındaki yakınlığıdır. Ayrıca hukuka duyulan güvenin sarsılmaması adına her iki mahkeme arasında çelişkili kararların gündeme gelmemesi gerekir.

Hukuk mahkemesinin delilleri takdir etme ve değerlendirme yönündeki incelemesi ceza mahkemesine nazaran farklılık arz eder. Ceza mahkemelelerinde kusur tespitine veya zararın miktarına yönelik verilen kararlar hukuk hakimi açısından bağlayıcı değildir. Nitekim hukuk hakimi kusurun ve zararın tespiti yönünden örneğin yeniden bilirkişi incelemesi veya keşif yapabilir, elde edilen delillere göre ceza mahkemesinden farklı bir sonuca ulaşabilir.

Ceza ve hukuk mahkemelerinin aynı eylem ile ilgili suç ve haksız fiil sorumluluğu açısından yürüttüğü yargılamalar birbirleriyle bağlantılı olduğu için hukuk hakimi tarafından ceza yargılamasının sonucu bekletici mesele yapılabilir. Ancak şekli gerçekliğe nazaran maddi gerçeğe ulaşma kaygısında olan

ceza yargılamalarında verilecek kararın hukuk yargılaması açısından çelişki teşkil etmemesi adına hukuk hakiminin ceza dosyasının akıbetini bekletici mesele yapması hukuka duyulan güvenin sarsılmaması ve usul ekonomisi ilkesi dikkate alındığında daha faydalı olur.

Son olarak 7499 sayılı yasa değişikliği ile birlikte hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin artık istinaf ve temyiz yasa yoluna tabi olması ve kanun yolu sürecinde hükümdeki esasa ilişkin hukuka aykırılıkların da incelenmesi sebebiyle Yargıtay'ın hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin itiraz yasa yoluna tabi olması ve temyiz ile istinaf yasa yolundan geçmeden kesinleşmesi sebebiyle hukuk hakimi açısından bağlayıcı mahiyette olmadığına ilişkin değerlendirmeleri hukuki dayanaktan yoksun kalmıştır. Ayrıca Yargıtay'ın hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün suçun işlenip işlenmediği açısından hukuk hakimi açısından bağlayıcı olmadığına ilişkin yorumu, hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin suçun koşullarının oluşmadığı hallerde dahi uygulanabileceği fikrine kapı aralayabilir ve uygulama açısından beraberinde hakkaniyetsiz durumlara yol açabilir.

KAYNAKÇA

- Antalya, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Cilt: V/1,2, Ankara 2019.
- Akçaal, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2024.
- Akkurt, S. Sami/Erdoğan, Kemal/Tokat, Hüseyin: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Özel Hükümler, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024.
- Aras, Bahattin: Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi, Yayımlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013.
- Arıkan, Şafak: Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedensel Zararlarda Manevi Tazminat, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023.
- Ayan, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016.
- Aydoğdu, Murat/Nart, Serdar: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.
- Aydos, O. Sadık: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024.
- Bardakçı, Z. Tuncer: Haksız Fiilden Kaynaklanan Tazminat Davaları, TAA Yayınları, Ankara 2022.
- Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Dora Yayınevi, Bursa 2024.
- Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018.
- Demirbaş, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024.
- Doğan, Murat/Şahan, Gökhan/Atamulu, İsmail: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023.
- Dülger, M. Volkan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023.
- Dişel, Buse: Ceza Mahkemesinin Mahkumiyet Kararının Hukuk Mahkemesi Kararına Etkisi ve Bekletici Sorun Yapılması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, Özel Sayı, 2009, ss. 183-224.
- Erdoğan, İhsan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara 2019.
- Gökcan, H. Tahsin: Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024.

- Gözler, Kemal: Res Judicata'nın Türkçesi Üzerine, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 56, Sayı: 2, 2007, ss. 45-61.
- Güneş Belgin, Derya: Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Bakımından Etkileri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Doktora Tezleri Dizisi No: 5, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019.
- Hakeri, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Astana Yayınları, Ankara 2020.
- Kapancı, K. Berk: Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Kararlarına Etkisi (TBK m. 74), İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, 2016, ss. 511-552.
- İçel, Kayıhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2023.
- Kendir, Arzu: Ceza Mahkemesi Kararlarının Özel Hukuk Yargılamasına Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2020.
- Kılıçoğlu, A. Mithat: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2016.
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024.
- Kumbasar, Enver: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.
- Kuru, Baki/Aydın, Burak: Medeni Usul Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Cilt: 2. Ankara 2021.
- Narter, Sami: Kusursuz Sorumluluk, Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.
- Nomer, H. Nami: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2021.
- Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 13. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- Özbek, V. Özer/Doğan, Koray/Meraklı, Serkan/Bacaksız, Pınar/Başbüyük, İsa: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024.
- Özgenç, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024.
- Özlük, B. Tiryaki: Şematik Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024.
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 9. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021.

- Polat, Tuğçe: Hukuk Mahkemesi Kararlarının Ceza Mahkemesinde Kesin Hüküm Oluşturduğu Durumlar, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, 2021, ss. 393-403.
- Tok, Ozan: Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Yargılaması Üzerindeki Etkisinin Hukuki Niteliği Üzerine, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 2, 2016, ss. 437-464.
- Topuz, Murat: İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023.
- Ünal, O. Gazi: 7499 Sayılı Kanun Sonrası Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararlarının Kanun Yolu Denetiminde Gerçekleşen Değişimler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 1, 2025, ss. 541-596.
- Ünlütepe, Mustafa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.